

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ НАУК І СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

освітній рівень – магістр

на тему:

**«РОЛЬ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЗАХИСТУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ»**

Виконав:

студент 2 року навчання

спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

Атаманчук Тимофій Миколайович

Керівник:

Єфремов Дмитро Петрович

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародних відносин

КИЇВ 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ	7
1.1. Методи дослідження зовнішньоекономічних інтересів держави.....	7
1.2. Теорія формування зовнішньоекономічних інтересів держави.....	10
1.3. Фактори, що впливають на забезпечення зовнішньоекономічних інтересів країни.....	22
1.4. Сучасні виклики та загрози для зовнішньоекономічних інтересів України.....	26
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ЯК СФЕРИ КОМПЕТЕНЦІЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ	30
2.1. Історія розвитку та основні функції митної служби України.....	30
2.2. Структура зовнішньої торгівлі України під впливом війни.....	38
2.3. Архітектура тарифного та нетарифного захисту економічних інтересів України.....	44
2.4. Митні платежі та внесок Митної служби у формування фінансових ресурсів держави.....	49
РОЗДІЛ 3. ВПЛИВ МИТНОЇ СЛУЖБИ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ	53
3.1. Оцінка ефективності митної політики в контексті забезпечення захисту зовнішньоекономічних інтересів.....	53
3.2. Боротьба із корупцією як пріоритетний аспект сучасної митної політики.....	57
3.3. Удосконалення митної політики України під впливом курсу на Євроінтеграцію.....	62
3.4. Рекомендації та пропозиції щодо оптимізації ролі митної політики у контексті захисту зовнішньоекономічних інтересів.....	68

ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	78
АНОТАЦІЯ.....	93

ВСТУП

Митна політика України відіграє стратегічно важливу роль у захисті зовнішньоекономічних інтересів країни. У контексті глобалізації, розширення міжнародної торгівлі та збільшення зовнішньополітичних викликів, зокрема у зв'язку з повномасштабним вторгненням та необхідністю інтеграції до Європейського економічного простору, ефективність впровадження митної політики безпосередньо впливає на економічну стабільність та безпеку України. Наразі процес впровадження митної політики в Україні стикається з необхідністю адаптації митних процедур до міжнародних стандартів, забезпечення прозорості у діяльності митної служби та оптимізації митних процесів. Це, в свою чергу, вимагає комплексного підходу до реформування системи, впровадження сучасних технологій і методик, що забезпечать не тільки захист національних виробників та бізнесу, але й стимулювання економічного розвитку країни. Оцінюючи актуальність дослідження ролі митної політики у захисті зовнішньоекономічних інтересів, важливо враховувати взаємодію з іншими органами державної влади, бізнесом та міжнародними партнерами, а також потребу відповідати на постійно еволюціонуючі виклики, що виникають у контексті міжнародної економічної діяльності.

Актуальність роботи полягає в значній ролі митної політики в контексті забезпечення національних економічних інтересів України в умовах численних зовнішньоекономічних викликів. Роль митниці в країні є вирішальною, оскільки вона є основним регулятором товарного обігу і ключовим засобом взаємодії з міжнародними партнерами. Останніми роками глобальна торгівельна система зазнала істотних змін, що включають зростання протекціонізму, впровадження економічних санкцій та ревізії міжнародних торгових угод. Ці тенденції вимагають від митної політики здатності до постійної адаптації та реагування на зовнішні виклики. Україна, як країна, що прагне інтегруватися в світову економіку, стикається з низкою викликів на шляху захисту своїх зовнішньоекономічних інтересів. Аналіз ефективності впровадження нової митної політики в контексті

діяльності Митної Служби, може надати ключові вказівки для оптимізації системи та вдосконалення механізмів захисту національних інтересів у зовнішньоекономічній сфері.

Мета роботи – Метою дослідження є аналіз механізмів для оптимізації ролі митної політики України у забезпеченні захисту зовнішньоекономічних інтересів держави. В процесі реалізації цієї мети, буде систематизовано нормативно-правові аспекти та визначено стратегічні напрямки розвитку митної політики, які сприятимуть підвищенню ефективності управління зовнішньоекономічною діяльністю. Завданням дослідження також є обґрунтування механізмів вдосконалення взаємодії митних процедур з міжнародними торговельними партнерами, що створює сприятливі умови для захисту національних економічних інтересів. Відповідно до мети роботи були поставлені наступні **завдання**:

- Виокремити основні функції та завдання розробки та адаптацій політик в контексті діяльності митної служби України з метою визначення її місця та ролі у системі захисту зовнішньоекономічних інтересів країни.
- Виявити ключові виклики та проблеми, з якими стикається митниця України у процесі своєї діяльності, для підкреслення потреби оптимізації та модернізації її роботи.
- З'ясувати основні напрями співпраці України з міжнародними партнерами, щоб визначити потенційні можливості для зміцнення зовнішньоекономічних інтересів України.
- Класифікувати методи та інструменти, які використовуються митницею для забезпечення зовнішньоекономічних інтересів, щоб визначити найбільш ефективні з них та можливість їх удосконалення.
- Описати потенційні сценарії розвитку митної політики України в контексті змінюваної міжнародної ситуації та внутрішніх реформ, з метою виявлення оптимальних напрямів її реформування.
- Пояснити важливість інтеграції України до світової митної системи і сформулювати висновки щодо її ролі на міжнародній арені.

Питання дослідження: Яким чином митна політика України забезпечує захист зовнішньоекономічних інтересів країни? Чи є впровадження митної політики ефективним інструментом для забезпечення та захисту зовнішньоекономічних інтересів країни в сучасних умовах? Які основні виклики та проблеми в її імплементації впливають на здатність України захищати свої зовнішньоекономічні інтереси? Які напрямки оптимізації та модернізації митної політики в контексті діяльності Митної Служби можуть сприяти підвищенню ефективності її ролі в системі захисту зовнішньоекономічних інтересів України?

Гіпотеза дослідження: Митна політика України може стати більш ефективним інструментом для захисту зовнішньоекономічних інтересів країни за умови модернізації підходів до митного регулювання та розвитку співпраці з міжнародними партнерами.

Об'єктом дослідження є зовнішньоекономічні інтереси України.

Предметом дослідження є митна політика України в системі захисту зовнішньоекономічних інтересів України.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ

1.1. Методи дослідження зовнішньоекономічних інтересів держави

У світлі стратегічного значення зовнішньоекономічних інтересів для України, важливість глибокого розуміння ролі митної служби в їх захисті не може бути переоцінена. Цей підрозділ присвячується ретельному дослідженню методологічних підходів, які можуть бути використані для аналізу взаємодій між національними митними політиками та глобальними економічними інтересами країни.

Для аналізу ролі митної політики України у захисті зовнішньоекономічних інтересів було вирішено використати метод кейс-стаді, який дозволяє детально розглянути конкретні випадки та оцінити ефективність запровадження митної політики у кризових ситуаціях. Вибір цього методу обумовлений його здатністю до глибокого аналізу контекстуальних факторів та механізмів (Яковлєв М.В, 2011), що формують митну політику та її вплив на зовнішньоекономічні інтереси. Конкретні кейси, такі як впровадження нового законодавства або адаптація вже існуючого законодавства у відповідь на нові виклики, будуть ретельно проаналізовані для виявлення шаблонів та вивчення специфічних закономірностей в контексті роботи Митної служби України.

Метод кейс-стаді активно використовується в соціальних науках для дослідження конкретних політичних систем, країн або суспільно-політичних явищ. Він дозволяє не тільки детально аналізувати окремі кейси, але й виявляти узагальнені закономірності на основі конкретних досліджень (Яковлєв М.В, 2011). У контексті митної політики та захисту зовнішньоекономічних інтересів держави, кейс-стаді надає можливість розглянути специфічні ситуації, в яких запровадження митної політики ставало ключовим елементом в реагуванні на зовнішньоекономічні виклики.

Науковці, такі як К. Майєр (2021), вказують на множинність розумінь кейс-стаді: як метод дизайну дослідження, якісну методологію, процедуру збору даних та стратегію дослідження. Це підкреслює гнучкість методу і його придатність для різних типів досліджень в соціальних науках. Особливо цінним є застосування кейс-стаді у випадках, де потрібно детально проаналізувати взаємодії і результати політик в контекстуально насичених умовах, що є важливим для розуміння динаміки митної політики та її впливу на економіку та зовнішньоекономічну безпеку країни (Яковлєв М.В, 2011).

Кейс-стаді, як зазначає С. Арсалуса (2005), можна вважати способом організації даних про суспільство, що робить його незамінним інструментом для аналізу складних соціальних феноменів, таких як діяльність Митної служби. В українській політичній науці існує брак уваги до методологічних засад кейс-стаді, що може призводити до проблем з обґрунтуванням та інтерпретацією досліджень. Тому детальний аналіз методологічних підходів і прикладів його застосування у подібних дослідженнях, допомагає уникнути цих проблем і забезпечує глибоке розуміння вивченого феномена (Яковлєв М.В, 2011).

Метод кейс-стаді ідеально підходить для дослідження зовнішньоекономічних інтересів України, оскільки дозволяє ізолювати та аналізувати конкретні випадки взаємодії Митної служби з іншими елементами зовнішньоекономічної системи держави, виявляти нові знання та розробляти рекомендації для поліпшення митної політики і впровадження нових підходів і практик.

Дослідження проводиться в рамках реалістичної теорії міжнародних відносин, яка акцентує на впливі національної влади та інтересів на міждержавні відносини. Реалізм в міжнародних відносинах забезпечує міцний фундамент для розуміння того, як держави використовують митну політику як інструмент забезпечення своїх економічних інтересів у світовому порядку, який постійно змінюється і характеризується конкуренцією за вплив та ресурси. Розуміння міжнародних відносин через призму класичного реалізму, як це описано у теоріях

Ганса Моргентау (1956), дає змогу глибше аналізувати динаміку та структуру міждержавних стосунків.

Моргентау підкреслює, що міжнародна політика є боротьбою за владу, де держави прагнуть максимізувати свої інтереси з метою забезпечення національної безпеки та економічного благополуччя. У контексті митної політики це означає, що держави використовують митні регуляції як засіб для контролю над власними ринками та захисту національних промислових інтересів від іноземної конкуренції. Реалістична перспектива допомагає ідентифікувати механізми, через які митні політики впливають на економічну стабільність та зростання, а також на міжнародні економічні відносини (Моргентау, 1956).

Зокрема, за Моргентау, держави діють на основі раціонального обчислення інтересів, де головною метою є власне виживання і забезпечення влади. В контексті митної політики України, такий підхід допоможе зрозуміти, як рішення щодо митних тарифів та контроль за імпортом впливають на економічну безпеку країни. Теорія Моргентау дозволяє розуміти, як зовнішньоекономічні інтереси керують діями держави, спонукаючи до реалізації політик, що захищають національні ринки та сприяють економічному суверенітету (Моргентау, 1956).

Таким чином, класичний реалізм надає інструментарій для аналізу мотивацій та дій держав у міжнародних відносинах, зокрема у контексті митної політики, акцентуючи на взаємодії між національними інтересами та міжнародною політикою. Використання реалістичного підходу дозволяє з глибшим розумінням підходити до питань національної безпеки і міжнародної економічної стабільності, аналізуючи як митна політика може функціонувати як важливий інструмент в забезпеченні зовнішньоекономічних інтересів держави.

В умовах теперішніх викликів, коли держави прагнуть захистити свої економічні інтереси серед глобальної конкуренції за ресурси і вплив, роль митної політики є дуже важливою в контексті захисту зовнішньоекономічних інтересів. Дослідження цієї ролі через призму класичного реалізму підкреслює раціональний підхід держав до використання митної політики як інструменту для захисту своїх зовнішньоекономічних інтересів. Ця перспектива дозволяє глибше аналізувати, як

конкретні політики і законодавчі ініціативи впливають на забезпечення національної безпеки та економічного розвитку. Використання методу кейс-стаді для аналізу діяльності Митної служби надає можливість ретельного розглянути конкретні випадки, та дозволяє не тільки оцінити ефективність Митної служби України, а й ідентифікувати загальні закономірності, які можуть бути застосовані для розробки більш ефективних політик. Таке багаторівневе розуміння сприяє формуванню засадничих стратегій, які оптимізують роботу митниці, враховуючи як поточні потреби, так і довгострокові стратегічні цілі України у світовій економіці.

1.2. Теорія формування зовнішньоекономічних інтересів держави

Концепція національного інтересу держави в контексті міжнародних відносин вже давно займає центральне місце у вивченні зовнішньої політики. Національні інтереси, як фундаментальні рушійні сили поведінки держави на міжнародній арені, є не лише відображенням внутрішніх потреб і бажань держави, але й формуються під впливом ширшої динаміки міжнародних відносин. Ці інтереси часто охоплюють широкий спектр економічних, безпекових та ідеологічних цілей, яких держава прагне досягти для збереження свого суверенітету, безпеки та добробуту (Велдс, 1996). Серед них захист зовнішньоекономічних інтересів відіграє ключову роль, особливо для таких країн, як Україна, які мають стратегічне розташування, завдяки чому вони дуже щільно економічно інтегровані у світові ринки.

Реалізація та захист зовнішньоекономічних інтересів мають вирішальне значення для забезпечення процвітання та безпеки країни. Ці інтереси охоплюють різні види діяльності, включаючи торгівлю, інвестиції та забезпечення енергетичних ресурсів, які є життєво важливими для економічної стабільності та зростання. Для України ці інтереси стосуються не лише економічної вигоди, але й національної безпеки, регіональної стабільності та інтеграції в міжнародні

економічні системи, такі як Європейський Союз та світові ринки. (Національна економічна стратегія, 2021).

Захищаючи свої зовнішньоекономічні інтереси, Україна, як і багато інших країн, стикається з подвійним викликом. З одного боку, вона повинна орієнтуватися в складному міжнародному ландшафті, де геополітична напруженість, глобальна економічна політика та міжнародне право відіграють важливу роль. З іншого боку, вона повинна узгоджувати ці зусилля зі своєю внутрішньою політикою, щоб забезпечити ефективний внесок у досягнення цілей національного розвитку. Таким чином, правові та інституційні рамки стають вирішальними у сприянні або перешкоджанні реалізації цих інтересів. Вони визначають, наскільки ефективно країна може захищати своїх економічних суб'єктів за кордоном, вести переговори щодо торговельних угод, залучати інвестиції та реагувати на виникнення глобальних економічних криз (Велдс, 1996).

Крім того, теоретичне підґрунтя того, як держави визначають і реалізують свої національні інтереси у зовнішньоекономічних відносинах, потребує ретельного розгляду. Традиційно національні інтереси розглядаються через призму влади та безпеки. Однак сучасний аналіз часто включає ширшу перспективу, яка включає економічний добробут, екологічні проблеми та права людини. Цей зсув відображає розуміння того, що глобальна взаємозалежність держав сьогодні створює необхідність прийняття багатовимірного підходу до визначення та захисту національних інтересів (Велдс, 1996).

Заглиблюючись у структурний аналіз зовнішньоекономічних інтересів держави, важливо розглянути ці фактори та їхню взаємодію для створення розуміння, яким чином формуються зовнішньополітичні та економічні стратегії держави. Мета полягає не лише в тому, щоб зрозуміти цю динаміку, але й у тому, щоб визначити шляхи, якими держава може використати свою позицію та ресурси для посилення економічної безпеки та сприяння загальним національним інтересам. (Котик, 2020)

Незважаючи на гармонізацію правил міжнародної торгівлі глобальними інституціями, кожна країна продовжує надавати пріоритет власним економічним

інтересам і відстоювати своє суверенне право на формування порядку денного економічного розвитку та безпеки країни. Формування акценту на суверенітеті підкреслює необхідність для країн інтегруватися в глобальну економіку відповідно до своїх унікальних можливостей і законних потреб. Це розуміння лежить в основі прийняття різноманітних економічних моделей, узгоджених з національними інтересами. Однак, поняття "національного інтересу" у контексті глобальної економічної взаємодії залишається спірним питанням, що викликає жваві дискусії в наукових колах (Шлезінгер, 1999).

Артур Майєр Шлезінгер зазначає, що критики концепції "національного інтересу" в зовнішньоекономічній сфері стверджують, що надання пріоритету національним інтересам культивує більш шкідливі риси націй, загострює непорозуміння на міжнародній арені, розпалює конфлікти та агресію у світовій політиці. Ця критика ґрунтується на спостереженні, що коли нації зосереджуються виключно на максимізації власної вигоди, це часто призводить до "ігор з нульовою сумою", коли виграш однієї країни сприймається як програш іншої. Така динаміка може перешкоджати спільним зусиллям і сприяти конкурентній або навіть ворожій взаємодії між державами на міжнародній арені, а простими словами, створюватиме нездорову конкуренцію (Шлезінгер, 1999).

Шлезінгер у своєму дослідженні циклів американської історії обговорює, як еволюціонувала концепція національного інтересу і як вона інтерпретувалася в різні періоди. Він припускає, що на інтерпретацію національних інтересів значною мірою впливають панівні економічні, політичні та культурні контексти, які формують те, як держави сприймають свої ролі та обов'язки на світовій арені. Шлезінгер стверджує, що хоча переслідування національних інтересів є природним продовженням державного суверенітету, вони повинні бути збалансовані з глобальним загальним благом, щоб запобігти конфліктам міжнародних інтересів (Шлезінгер, 1999).

Складність глобальних взаємодій сьогодні вимагає від країн дотримання тонкого балансу між переслідуванням національних інтересів і внеском у глобальну стабільність. Цей баланс має вирішальне значення в таких сферах, як

екологічна стійкість, економічний розвиток і безпека, де односторонні дії можуть мати далекосяжні наслідки (Узбек, 2023). Дебати навколо пріоритизації національних інтересів не лише відображають виклики в контексті глобалізації економіки, але й підкреслюють постійну потребу в діалозі та співпраці у формуванні світового порядку, який враховує різноманітні інтереси та сприяє колективному прогресу (Шлезінгер, 1999).

Отже, хоча концепція національного інтересу є незамінною для розуміння поведінки держав, вона повинна бути контекстуалізована в більш широкому контексті глобальної взаємозалежності. Визнання потенційних негативних наслідків переслідування національних інтересів в контексті забезпечення зовнішньоекономічних інтересів має вирішальне значення для зменшення ризиків і створення перспектив для колективного економічного зростання. Такий підхід підкреслює важливість стратегій, які збалансовують національні цілі з імперативами глобального співіснування та взаємоповаги між народами (Шлезінгер, 1999).

Більшість текстів про міжнародні відносини містять визначення та дискусії щодо поняття "національний інтерес". Цьому терміну присвячені цілі томи праць таких вчених, як Чарльз Бірд (1934), Ганс Моргентау (1951), Джозеф Френкель (1970) та Дональд Е. Нюхтерлейн (1973). Незважаючи на таку велику увагу науковців, не існує загальноприйнятого визначення національного інтересу. Наприклад, Нюхтерлейн (1973) визначає "національний інтерес" як "усвідомлені потреби і бажання однієї суверенної держави по відношенню до інших суверенних держав, що складають зовнішнє середовище". Це визначення, на думку Шлезінгера (1999), потребує подальших пояснень у кількох сферах.

По-перше, акцент на "сприйнятті потреб держави" вказує на те, що визначення національних інтересів за своєю суттю є політичним процесом. У цьому процесі лідери всередині країни можуть мати різні думки щодо того, що становить національний інтерес, але врешті-решт вони досягають консенсусу щодо важливості конкретних питань (Шлезінгер, 1999).

По-друге, визначення Нюхтерлейна стосується саме повністю незалежних суверенних держав, а не міжнародних організацій чи держав, які перебувають в певній економічній залежності (Шлезінгер, 1999). Це має вирішальне значення, оскільки в сучасному геополітичному ландшафті такі дії, як застосування сили, впровадження торговельних обмежень та формування альянсів, приймаються виключно урядами суверенних держав. (Нухтерлейн, 1973, ст. 247)

По-третє, Нюхтерляйн розрізняє зовнішнє і внутрішнє середовище держави, називаючи інтереси у внутрішній сфері "суспільним інтересом". Нарешті, його визначення стверджує, що національний інтерес охоплює інтереси всієї держави, а не інтереси приватних груп, урядової бюрократії чи політичних партій. Хоча це визначення окреслює те, що загалом включає в себе, що можна трактувати як національні інтереси, воно не пропонує конкретних вказівок щодо визначення цих інтересів (Шлезінгер, 1999).

Нюхтерляйн (1973) пропонує класифікувати національні інтереси за чотирма фундаментальними категоріями або стовпами, які підтримують зовнішньополітичну структуру країни:

- Оборонні інтереси: Вони передбачають захист національної держави та її громадян від зовнішніх фізичних загроз і захист державної системи від зовнішніх впливів.
- Економічні інтереси: Ця категорія зосереджена на підвищенні економічного процвітання національної держави через її взаємодію з іншими державами.
- Інтереси світового порядку: Ці інтереси стосуються підтримки глобальної політичної та економічної системи, в якій держава та її громадяни можуть відчувати себе в безпеці та мирно діяти за межами своїх кордонів.
- Ідеологічні інтереси: Передбачають просування і захист цінностей і переконань, які широко поділяються громадянами держави і вважаються загальноновизнаними.

Розуміння взаємозв'язку та балансування національних інтересів як множинної категорії, іноді конкуруючих пріоритетів, дозволяє глибше аналізувати

процеси прийняття рішень державами в контексті захисту своїх зовнішньоекономічних інтересів.

Вчені, такі як Рорліх (1987), які заглиблюються в тонкощі економічної зовнішньої політики, часто дотримуються однієї з двох основних аналітичних точок зору. Перший підхід, що бере свій початок у реальній політиці (*realpolitik*), традиційно підкреслює верховенство "високих" політичних міркувань над "низькою" економічною політикою, розглядаючи економічні дії насамперед як інструменти для досягнення ширших політичних цілей, таких як безпека, добробут і національна безпека. У цьому контексті переважає прагнення держави до забезпечення власних національних інтересів. (Рорліх, 1987, ст. 61-64)

Як зазначають такі теоретики, як Ганс Моргентау (1951) та Стівен Краснер (1999), економічна політика часто слугує продовженням стратегічних інтересів держави, з кінцевою метою посилення державної влади та забезпечення матеріальних потреб (Рорліх, 1987, ст. 61-64).

Краснер (1999), наприклад, зображує державу як цілісний суб'єкт, який стратегічно орієнтується в умовах різноманітного внутрішнього та міжнародного тиску. Ця перспектива реальної політики також включає концепцію гегемоністської теорії стабільності, яка припускає, що наявність домінуючого глобального лідера, здатного організувати і підтримувати міжнародну економічну систему, відіграє вирішальну роль у підтримці порядку і стабільності. Ця теорія стверджує, що такий гегемон нестиме тягар лідерства, оскільки він отримує велику вигоду від стабільного і ліберального міжнародного порядку, таким чином, надаючи владно-центричне пояснення міжнародній економічній політиці (Краснер, 1999).

Однак цей погляд на реальну політику, що зосереджує увагу на ролі держав як головних акторів міжнародної політики, також має певні обмеження. Він має тенденцію до спрощення набору сил, які формують міжнародну економічну взаємодію, і не повністю враховує складність поведінки держав або вплив недержавних акторів (Рорліх, 1987, ст. 61-64).

На противагу цьому, існує поведінковий підхід до аналізу зовнішньої політики, що пропонує ширшу перспективу, розглядаючи різноманітних акторів і механізми самого процесу вироблення політики. Цей підхід, який зазнав значного розвитку з 1950-х років, ставить під сумнів уявлення про державу як монолітного актора і натомість підкреслює вплив соціальних, культурних і психологічних факторів на поведінку держави. Поведінкова перспектива зосереджена на розумінні динаміки всередині держави, включаючи процеси прийняття рішень та бюрократичну політику, як це підкреслено в таких фундаментальних працях, як "Сутність рішення" Грема Еллісона (1971) та "Бюрократична політика і зовнішня політика" Мортон Гальперіна (2006) (Рорліх, 1987).

Поведінковий підхід також досліджує взаємодію між державою і суспільством, аналізуючи, як внутрішні політичні структури формують зовнішньоекономічну політику. Такі вчені, як Пітер Катценштейн (1996), досліджували, як держави реагують на міжнародні економічні виклики, виходячи з їхньої внутрішньої політичної та соціальної динаміки, що призвело до більш тонкого розуміння того, чому держави приймають певну політику (Пітер Катценштейн, 1996).

В результаті, в той час як підхід реальної політики зосереджується на стратегічних розрахунках держав, поведінковий підхід розширює аналітичний горизонт, включаючи ширший спектр впливів, від окремих осіб, які приймають рішення, до суспільного тиску. Ця подвійна перспектива збагачує наше розуміння того, як формулюється та реалізується економічна політика на глобальній арені, ілюструючи багатогранність міжнародних відносин, де економічні, політичні та соціальні чинники нерозривно пов'язані між собою.

У своїй знаковій статті Р. Паре та Пол А. Папайоану (1997) досліджують застосування теорії ігор для поєднання внутрішніх та міжнародних детермінант поведінки держави, зокрема, у формуванні зовнішньоекономічної політики. Автори стверджують, що теорія ігор пропонує структурований, але гнучкий підхід до аналізу складних взаємодій між внутрішньою політичною динамікою держави та її зовнішньоекономічними зобов'язаннями. Тут я переформулюю їхній аналіз,

зосередившись на тому, як теорія ігор прояснює формування зовнішньоекономічних інтересів держави (Паре та Папайоану, 1997).

Заглиблюючись у складну динаміку, яка формує міжнародні відносини та зовнішньоекономічну політику, стає дедалі очевиднішим, що традиційна концепція реальної політики, хоч і є досить переконливою, але не охоплює всього спектру впливів, які формують поведінку держави. Виходячи за межі суто стратегічної перспективи, поведінковий підхід відкриває ширшу перспективу, де економічна політика є не лише результатом державно-центричної гри у владу, а й результатом взаємодії між різноманітними акторами в межах і поза межами національних кордонів. Цей підхід підкреслює роль суспільних норм, політичних інститутів та окремих осіб, які приймають рішення, у формуванні політики. У цьому контексті теорія ігор постає ключовим аналітичним інструментом, що пропонує складні засоби для розуміння та прогнозування того, як ці різноманітні фактори об'єднуються для формування зовнішньоекономічних інтересів держав. Моделюючи стратегічні рішення, що приймаються державами в середовищі, де взаємодіють численні актори з часто конфліктуючими інтересами, теорія ігор допомагає прояснити підґрунтя складної міжнародної економічної поведінки та угод (Паре та Папайоану, 1997).

Паре і Папайоану (1997) стверджують, що теорія ігор має унікальну можливість подолати традиційне розділення рівнів аналізу в міжнародних відносинах. Використовуючи ігрові моделі, дослідники можуть ретельно проаналізувати, як внутрішні політичні структури та міжнародний тиск одночасно впливають на поведінку держав. Суть теорії ігор у цьому контексті полягає в її здатності моделювати складні стратегічні взаємодії, де вибір одного актора залежить від очікуваних дій інших, інтегруючи як внутрішню, так і міжнародну сферу (Паре та Папайоану, 1997).

Концепція "строкої гнучкості" в теорії ігор дозволяє адаптуватися до різноманітних проблем, не обмежуючись жорсткими припущеннями щодо акторів, ставок чи інтересів. Це робить її цінним інструментом для вивчення впливу внутрішньої політики на міжнародну економічну взаємодію. Теорія ігор не

обмежується лише урядовими акторами, включаючи різні внутрішні групи, що мають відмінні інтереси та вплив на зовнішню політику (Паре та Папайоану, 1997).

Таким чином, Р. Паре та Пол А. Папайоану (1997) ефективно використовують теорію ігор, щоб забезпечити складну структуру для аналізу формування та реалізації зовнішньоекономічної політики. Інтегруючи внутрішньополітичні фактори та міжнародні економічні стратегії в єдину аналітичну структуру, вони пропонують комплексний підхід до розуміння складних і часто взаємних впливів, які формують поведінку держав на світовій економічній арені.

В контексті цього, економічна безпека є наріжним каменем в архітектурі національних інтересів, особливо у сфері зовнішньоекономічної діяльності країни. Ця концепція, за визначенням Віталія Кадала, Олени Гузенко та Ольги Бондаренко (2023), підкреслює важливість здатності країни досягати своїх стратегічних економічних цілей без надмірного втручання або дестабілізації з боку зовнішніх і внутрішніх загроз. Сприяючи стабільному економічному середовищу, країни можуть захистити свої траєкторії розвитку та забезпечити стійке зростання, що має вирішальне значення для підтримання конкурентоспроможності на світовій арені. (Кадала, В., Гузенко, О., & Бондаренко, О. (2023))

При розробці стратегій економічної безпеки важливе значення має інтеграція інституційних, правових та економічних заходів. Ці заходи слугують для захисту країни від потенційних економічних криз, які можуть бути спричинені нестабільністю міжнародних ринків або геополітичною напруженістю. Як зазначають Кадала та ін. (2023), такі комплексні системи безпеки необхідні не лише для захисту економіки від безпосередніх загроз, але й для збереження економічного суверенітету держави.

Роль економічної безпеки в управлінні та маніпулюванні економічними циклами важко переоцінити. За допомогою стратегічних втручань держави можуть пом'якшити негативні наслідки економічних спадів, гарантуючи, що національні економічні цілі не будуть зведені нанівець. Кадала та ін. (2023)

підкреслюють важливість таких заходів для підтримки економічної стабільності, яка, в свою чергу, сприяє досягненню ширших цілей добробуту та безпеки нації.

Крім того, адаптація і модернізація стратегій економічної безпеки є обов'язковою у відповідь на глобальні виклики, що змінюються. Оскільки економічні загрози стають все більш складними і різноманітними, починаючи від кіберзагроз і закінчуючи економічним шпигунством, оновлення теоретичних і методологічних основ економічної безпеки набуває вирішального значення. Кадала та ін. (2023) виступають за постійний перегляд заходів економічної безпеки з урахуванням сучасних реалій, забезпечуючи захист національних економічних інтересів як від традиційних, так і від нових загроз.

Нарешті, уніфікований підхід до зміцнення економічної безпеки, про який говорять Кадала та ін. (2023), підкреслює необхідність спільних зусиль різних секторів уряду та економіки. Такий цілісний підхід є життєво важливим для розробки надійної стратегії економічної безпеки, яка охоплює всі аспекти національних інтересів. Забезпечуючи комплексність та інклюзивність економічної політики, держави можуть краще захищати свої стратегічні інтереси та підтримувати економічну стабільність, що є важливим для довгострокової національної безпеки та процвітання.

Економічна безпека слугує важливим важелем в умовах глобалізації, коли міжнародна взаємодія пропонує як можливості, так і ризики. Брюк (2005) стверджує, що цей захист не лише відображає потенційні економічні потрясіння, але й підтримує стабільність для забезпечення сталого розвитку, що є критично важливим для зовнішньоекономічної політики держави. Підтримуючи роботу на міжнародних ринках та сприяючи міжнародним економічним відносинам, економічна безпека виступає механізмом, який забезпечує не лише безперервність економічних процесів, але й активну реалізацію стратегічних ініціатив у зовнішньоекономічному напрямку (Брюк, 2005).

Макгвайр (2010) підкреслює, що проактивна роль економічної безпеки є основою для адаптації країни до змін у світовій економіці та мінімізації ризиків, пов'язаних з міжнародними загрозами. Здатність швидко реагувати на міжнародні

виклики, такі як нові технологічні тренди або зміни геополітичного ландшафту, безпосередньо впливає на формування зовнішньоекономічних інтересів. Макгуайр вказує на важливість інтеграції різних аспектів внутрішньої політики та зовнішньоекономічних стратегій для створення ефективної системи економічної безпеки, яка б забезпечила країну необхідними інструментами для захисту національних інтересів у складному міжнародному середовищі (Макгвайр., 2010).

Кейбл (1995) розглядає міжнародну економічну безпеку з точки зору співпраці, а не конкуренції, підкреслюючи, що сучасні глобальні виклики вимагають від держав більшої співпраці для захисту своїх економічних інтересів. Прагнення до колективної безпеки може допомогти стабілізувати міжнародні економічні відносини, що, в свою чергу, забезпечує більшу впевненість у реалізації зовнішньоекономічної політики. Кейбл стверджує, що спільні зусилля у сфері економічної безпеки можуть призвести до загального зростання і розвитку, що принесе користь усім учасникам міжнародної економічної взаємодії (Cable, 1995).

У дослідженні Нурочкиної та ін. (2021) проаналізовано вплив зовнішньоекономічної політики на економічну безпеку держави. Автори обговорюють, як зовнішньоекономічна політика держави має бути спрямована на максимальне використання міжнародних економічних ресурсів для забезпечення стабільності та розвитку національної економіки. Такі дії включають захист національних виробників, просування національних товарів на міжнародних ринках та залучення іноземних інвестицій, які сприяють внутрішньому економічному зростанню (Нурочкина та ін., 2021).

Холсті (1986) розглядає використання економічної політики як інструменту національної безпеки, де стратегічне управління економічними ресурсами слугує захисту національних інтересів. У контексті зовнішньоекономічних інтересів управління торговельними та інвестиційними потоками може бути використане для забезпечення економічної стабільності та зміцнення позицій країни на міжнародній арені. Холсті підкреслює, що адекватне використання економічних інструментів може значно підвищити ефективність національної безпеки,

перетворивши економічну політику на потужний засіб досягнення стратегічних цілей (Холсті, 1986).

Науковці визначають теоретичне підґрунтя зовнішньоекономічних інтересів як пов'язану між собою систему економічних, політичних, і соціальних чинників, які впливають на здатність держави досягати своїх стратегічних цілей на міжнародній арені. Зовнішньоекономічні інтереси відіграють критичну роль у формуванні національної стратегії країни, оскільки вони визначають, як країна взаємодіє з іншими державами, міжнародними корпораціями та глобальними ринками. Ці інтереси зазвичай охоплюють широкий спектр від торгівлі та інвестицій до співпраці у сферах безпеки та розвитку інфраструктури. Основним завданням держави у цьому контексті є забезпечення умов, що дозволяють національній економіці процвітати, забезпечуючи стабільність та захищаючи національні інтереси в умовах глобальної конкуренції. Розуміння зовнішньоекономічних інтересів також передбачає аналіз потенційних ризиків та можливостей, які можуть виникнути в результаті міжнародних взаємодій. Держави повинні оцінювати геополітичні зміни, економічні тренди та технологічний прогрес, щоб пристосувати свої стратегії для максимізації вигоди з міжнародної співпраці та мінімізації можливих загроз. Для ефективного захисту зовнішньоекономічних інтересів, держави розробляють комплексні стратегії, що включають дипломатичні ініціативи, міжнародну торговельну політику та заходи зі стимулювання економічного росту. Ці стратегії допомагають державам забезпечити стабільність своїх економічних відносин і захистити власні інтереси в умовах змінюваного світового порядку. Таким чином, зовнішньоекономічні інтереси можна визначити як комплексну систему стратегічних дій і політик, спрямованих на захист і просування національних економічних цілей держави на міжнародному рівні (Науковий вісник, 2019).

1.3. Фактори, що впливають на забезпечення зовнішньоекономічних інтересів країни

Україна, як країна зі стратегічним географічним розташуванням, відіграє значущу роль на міжнародній арені, особливо у сфері зовнішньоекономічних відносин. Це вимагає глибокого аналізу внутрішніх та зовнішніх факторів, що формують зовнішньоекономічну політику держави. Особливу увагу в даному контексті заслуговує митна політика України, яка відіграє ключову роль у забезпеченні захисту національних інтересів.

Значущим чинником, що впливає на зовнішньоекономічні інтереси України, є економічні умови. Згідно з дослідженням Дієліні (2021), політична нестабільність, економічні кризи, коливання валютних курсів, а також складні відносини з різними країнами суттєво впливають на динаміку зовнішньої торгівлі. (Дієліні, 2021)

У контексті зовнішньоекономічних інтересів України, економічні умови відіграють вирішальну роль, оскільки вони обумовлюють стабільність та прогнозованість економічного середовища, що є критично важливим для міжнародних інвесторів та торговельних партнерів. Політична нестабільність, зокрема, може серйозно підірвати інвестиційний клімат, оскільки інвестори зазвичай віддають перевагу стабільним та передбачуваним політичним режимам. Нестабільні уряди та часті політичні кризи можуть відштовхувати іноземні інвестиції, що знижує можливості для розвитку зовнішньоекономічних зв'язків (Дієліні, 2021).

Іншим критичним аспектом є клімат інвестицій та прямі іноземні інвестиції, які є невід'ємною частиною економічного зростання та розвитку. За даними Ковтонюка та співавторів (2023), макроекономічні фактори та геополітична стабільність визначають інвестиційний клімат, що впливає на залучення прямих іноземних інвестицій (Ковтонюк та інш., 2023).

Інвестиційний клімат та прямі іноземні інвестиції (ПІІ) є важливими чинниками, що формують зовнішньоекономічні інтереси України. Залучення

іноземного капіталу сприяє економічному зростанню, створенню робочих місць та інтеграції країни в глобальну економіку. Тому розуміння та оптимізація умов для іноземних інвесторів є ключовими аспектами для поліпшення економічного стану нації (Ковтонюк та інш., 2023).

Стабільність юридичної системи та законодавства, яке регулює діяльність іноземних інвесторів, має критичне значення для інвестиційного клімату. Невизначеність у законодавстві та часті зміни в регуляторному середовищі можуть значно збільшувати ризики для інвесторів і, як наслідок, знижувати інвестиційну привабливість країни. Економічна стабільність, що включає в себе контроль інфляції, стабільність валютного курсу та управління державним боргом, також відіграє важливу роль у формуванні позитивного іміджу країни на міжнародному інвестиційному ринку (Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2019).

Транспарентність діяльності урядових інституцій та низький рівень корупції є невід'ємними елементами привабливого інвестиційного клімату. Високий рівень корупції та непрозорість урядових процесів можуть істотно підвищувати вартість ведення бізнесу та знижувати ефективність інвестицій, що, у свою чергу, відлякує потенційних інвесторів (Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2019).

Міжнародні економічні відносини, включаючи двосторонні та багатосторонні угоди, які захищають інвестиції та допомагають уникати подвійного оподаткування, також значно впливають на інвестиційний клімат. Ці угоди сприяють створенню стабільного середовища для міжнародних інвесторів, забезпечуючи більш передбачувані умови для ведення бізнесу (Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2019).

Доступ до ресурсів та ринків є фундаментальним чинником для іноземних інвесторів. Україна, з її значними природними ресурсами та стратегічним розташуванням, яке забезпечує логістичні переваги, має всі шанси на залучення іноземних інвестицій, якщо зможе оптимізувати свій інвестиційний клімат. З метою підтримки та зростання зовнішньоекономічних інтересів, Україні

необхідно продовжувати реформи та поліпшувати умови для іноземних інвесторів, що буде сприяти створенню більш стабільної та привабливої інвестиційної атмосфери (Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2019).

Геополітичні фактори також істотно впливають на зовнішньоекономічну діяльність України. Згідно з дослідженням Кухаревої (2021), відносини з великими державами, зокрема з Російською Федерацією та Європейським Союзом, мають безпосередній вплив на економічну безпеку та зовнішньоекономічні стратегії. Вони відіграють вирішальну роль у формуванні зовнішньоекономічної діяльності України. Розташування країни на мапі Європи забезпечує їй унікальні можливості та виклики у взаєминах з іншими державами та економічними блоками. Важливість геополітичного положення України посилюється її стратегічною роллю як транзитної території між Європейським Союзом та Сходом, що визначає багато аспектів її зовнішньоекономічних відносин (Kuhareva, 2021).

З іншого боку, інтеграція з Європейським Союзом відкрила для України нові перспективи у формі глибшої економічної інтеграції, доступу до великого ринку та інвестицій. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС стало важливим кроком до модернізації української економіки через адаптацію європейських стандартів у регулюванні, що також вимагає значних реформ у багатьох сферах, включаючи правову систему та боротьбу з корупцією (Kuhareva, 2021).

Крім того, Україна зіткнулася з необхідністю адаптації до глобальних геополітичних змін, таких як зростання впливу Китаю, зміни у політиці Сполучених Штатів та інші міжнародні виклики, які можуть впливати на її економічне середовище та зовнішньоекономічні стратегії. Визнання та вміле використання геополітичних можливостей та управління ризиками є ключовими для підтримки стабільності та розвитку зовнішньоекономічних відносин. Ефективне використання геополітичних переваг та мінімізація ризиків, пов'язаних з геополітичною нестабільністю, є важливими для забезпечення

економічного зростання та зовнішньоекономічної безпеки країни (Kuhareva, 2021).

Важливу роль відіграє також регуляторне середовище та митні політики, які прямо впливають на ефективність управління зовнішніми економічними відносинами. Корнева (2021) зазначає, що адаптація митного регулювання та практик є критичною для захисту національних економічних інтересів (Корнева, 2021).

Регуляторне середовище та митні політики є вирішальними у формуванні ефективності управління зовнішніми економічними відносинами країни. Ці елементи мають безпосередній вплив на швидкість, вартість і зручність здійснення міжнародної торгівлі, а також на залучення іноземних інвестицій. В контексті України, особливо важливе значення мають її стратегічне географічне розташування та історичний розвиток зовнішньоекономічних відносин (Корнева, 2021).

Регуляторне середовище включає в себе законодавчу базу, що регулює економічну діяльність як на національному, так і на міжнародному рівнях. Надійність та стабільність цього середовища забезпечує передбачуваність для іноземних і вітчизняних інвесторів, сприяючи створенню сприятливих умов для бізнесу. Якість регулювання впливає на ефективність виконання контрактів, захист прав власності та прозорість урядових процедур. В Україні зусилля спрямовані на гармонізацію внутрішнього законодавства з міжнародними нормами, що є частиною її зобов'язань перед міжнародними економічними інституціями, зокрема Світовою Торговельною Організацією (Корнева, 2021).

Митні політики визначають правила ввезення та вивезення товарів через кордони країни, встановлюючи митні тарифи, квоти та інші регуляторні вимоги. Спрощення митних процедур, впровадження електронного декларування та інші заходи з цифровізації можуть значно підвищити прозорість та знизити час обробки митних документів, що сприяє підвищенню обсягів торгівлі. В Україні актуальним є питання боротьби з корупцією на митницях та підвищення ефективності митних служб, що включає в себе впровадження міжнародних

стандартів у митній справі та забезпечення адекватного контролю за переміщенням товарів (Корнєва , 2021).

Інтеграція в міжнародні економічні структури сприяє удосконаленню регуляторного середовища та митних політик. Участь України в роботі міжнародних організацій та угодах, зокрема угода про асоціацію з ЄС, надає змогу синхронізувати внутрішні процедури з загальноприйнятими міжнародними стандартами. Це не тільки покращує бізнес-клімат країни, але й забезпечує захист від міжнародної торговельної дискримінації (Корнєва , 2021).

Стратегічні економічні політики та державні заходи мають велике значення для формування та підтримки зовнішньоекономічних інтересів. Філіпенко та співавтори (2023) підкреслюють необхідність використання сучасних інструментів для підтримки вітчизняних виробників та обмеження імпортного розширення у контексті формування нової експортної стратегії України (Філіпенко та співавтори, 2023).

1.4. Сучасні виклики та загрози для зовнішньоекономічних інтересів України

У сучасному світі, Україна стикається з рядом викликів та загроз, що ставлять під сумнів стабільність та безпеку її зовнішньоекономічних інтересів. Ці виклики охоплюють широкий спектр проблем, від глобальних економічних та політичних змін до регіональних конфліктів і внутрішніх реформ. Відповідь на ці виклики вимагає уважного аналізу та активних дій на всіх рівнях уряду, а також включення широкого кола політичних, економічних та соціальних стратегій.

Важливим кроком у цьому напрямку стало прийняття Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року, що визначає ключові орієнтири для захисту та розвитку національних інтересів у складних умовах. Стратегія враховує потреби сталих реформ, інтеграції до європейського та світового економічного простору, а також необхідність забезпечення взаємовигідного співробітництва з іншими державами (Наукові перспективи, 2022).

Зокрема, акцент робиться на зовнішньоекономічній безпеці як на вирішальному елементі економічної стабільності. Оцінка стану зовнішньоекономічної безпеки показує, що без докорінних змін у підходах до управління зовнішньоекономічною діяльністю, Україна може зіткнутися з ризиками, які ускладнять економічне зростання та інтеграцію в міжнародні ринки (Наукові перспективи, 2022).

Згідно з указом Президента України № 347/2021, який ввів у дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року, Україна розробила "Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року". Ця стратегія має на меті визначення основних напрямків розвитку, щоб досягти стабільного розвитку національної економіки, інтеграції з Європейським економічним простором, а також розвивати взаємовигідні економічні відносини з іншими країнами.

У цій стратегії ретельно проаналізовано різні складові, що стосуються економічної безпеки, серед яких зовнішньоекономічна безпека займає ключове місце. На основі даних за період 2010-2019 років зовнішньоекономічна безпека була оцінена як небезпечна, незважаючи на деяке покращення показників у 2019 році та на початку 2020 року. Низька конкурентоспроможність національного виробництва, велика частка сировини у структурі експорту та орієнтація на ринки країн СНД призводили до дисбалансу в зовнішньоекономічній діяльності під час кризи в світовій економіці та в умовах гібридної війни з Росією.

Основними викликами для зовнішньоекономічної безпеки, визначеними в стратегії, є неадекватні темпи диверсифікації торговельних потоків, що не дозволяють Україні зайняти міцні конкурентні позиції на міжнародних ринках; значна частка торгівлі з Росією, яка використовує економічні інструменти як засоби політичного тиску; дисбаланс у структурі торгових потоків з переважанням сировини у експорті та високотехнологічної продукції у імпорті; високий рівень залежності від імпорту; зростання кількості протекціоністських заходів з боку іноземних країн, включаючи високі митні тарифи і нетарифні бар'єри.

Стратегія також вказує на недорозвиненість зовнішньоторговельної інфраструктури та неадекватний рівень інституційної спроможності України у представленні своїх торговельних інтересів на міжнародній арені, зокрема у Всесвітній торговій організації. Крім того, підкреслюється потреба в перегляді положень Угоди про асоціацію з ЄС для забезпечення кращого доступу українських товарів і послуг на ринки ЄС, особливо в контексті нових екологічних податків, що можуть обмежити експорт української продукції.

Зазначені виклики вимагають комплексного підходу до управління зовнішньоекономічною безпекою, що включає покращення умов для диверсифікації експортно-імпортних потоків. Одним із важливих напрямків є зміцнення конкурентоспроможності вітчизняних виробників, щоб скоротити залежність від імпортованих товарів і послуг. Це не тільки збільшує економічну стійкість країни, але й сприяє розвитку високотехнологічних і інноваційних галузей економіки.

Відповідно до Стратегії економічної безпеки, важливим компонентом є також розбудова інституційної спроможності для ефективного представництва і захисту національних інтересів у міжнародних торговельних організаціях. Забезпечення активної участі України у роботі СОТ та інших міжнародних економічних інституцій відіграє ключову роль у зміцненні зовнішньоекономічної безпеки.

Стратегія також передбачає активізацію роботи по удосконаленню зовнішньоекономічної політики і законодавства, що включає оптимізацію митних процедур, поліпшення умов ведення торговельної діяльності, та зменшення адміністративних бар'єрів для українських експортерів. Стратегія підкреслює необхідність розвитку національної торговельної інфраструктури, щоб забезпечити ефективніший доступ українських товарів до глобальних ринків.

У контексті зовнішньоекономічної безпеки, особливу увагу приділяється захисту від недружніх економічних впливів, зокрема торговельних війн та економічного тиску з боку інших країн. Розробка та впровадження ефективних

протекціоністських заходів, які застосовуються для захисту національних виробників, визначаються як один з ключових елементів стратегії.

Також, у стратегії враховуються ризики, пов'язані з міжнародними санкціями і контрсанкціями, що можуть вплинути на зовнішньоекономічну діяльність. Вироблення засобів протидії цим загрозам та забезпечення стабільності експортних і імпортних операцій є одним з пріоритетів національної безпеки.

На завершення, Стратегія економічної безпеки України акцентує на необхідності балансування імпорту та експорту, з особливою увагою на розвиток і підтримку експортно орієнтованих галузей. Це має сприяти зменшенню вуглецевого сліду і адаптації до глобальних кліматичних викликів, що також важливо для підтримання економічної стабільності в довгостроковій перспективі.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ЯК СФЕРИ КОМПЕТЕНЦІЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ

2.1. Історія розвитку та основні функції Митної Служби України

Історія розвитку митної служби України може бути поділена на кілька ключових етапів, кожен з яких відігравав значущу роль у формуванні сучасної системи митного регулювання. Ця еволюція почалася з набуття Україною незалежності та створенням перших законодавчих та організаційних основ для митної діяльності (Гребельник, О. П., & Косяк, О. В., 2023).

На першому етапі (1991-1996 рр.), Україна зосередилась на створенні організаційно-правових основ митнотарифної політики. Важливим кроком стало утворення Державного комітету митного контролю, що відбулося на основі постанови Кабінету Міністрів Української РСР у 1991 році. Основна задача цього періоду полягала у закладенні фундаменту для подальшого розвитку митної системи, що включало прийняття першого Митного кодексу України та закону «Про митну справу» (Гребельник, О. П., & Косяк, О. В., 2023).

Процес реформування української митниці почався з ухвалення постанови Кабінету Міністрів Української РСР, яке заснувало Державний комітет митного контролю України на основі Управління державного митного контролю при Раді Міністрів УРСР у 1991 році (Постанова Кабінету Міністрів Української РСР "Про порядок реалізації Закону УРСР "Про перелік міністерств та інші центральні органи державного управління Української РСР" № 12 від 24 травня 1991 р.). Прийняття цих заходів синхронізувалось з проголошенням незалежності України, що поставило перед митною службою завдання не лише забезпечення контролю за переміщенням товарів через кордон, а й захисту економічної незалежності країни. У перші роки незалежності митниця зіткнулася з численними проблемами, включаючи контрабанду та недостатнє технічне забезпечення, що вимагало негайних реформ (Козій, О. В., 2020).

З моменту прийняття першого Митного кодексу України у 1991 році, який набув чинності з 1 січня 1992 року, митниця почала пристосовуватися до вимог ринкової економіки та активізації зовнішньоекономічної діяльності. Згодом, відповідно до реформ, було створено територіальні митні управління, що дало змогу краще координувати митну діяльність та зосередити зусилля на боротьбі з контрабандою (Мельник О. Г., 2018).

У 1996 році, зі створенням Державної митної служби України, розпочався новий етап розвитку митниці, який передбачав підвищення ефективності та впровадження європейських стандартів у митну політику. Організаційна структура управління була оптимізована, введені елементи управління митними ризиками, що значно підвищило контроль і ефективність роботи митних органів (Дорофеєва, Л. М., 2019).

На другому етапі (1997–2002 рр.), увага зосередилась на захисті національних товаровиробників від іноземної конкуренції. Період характеризувався посиленням митних бар'єрів і впровадженням заходів для захисту вітчизняного ринку (Гребельник, О. П., & Косяк, О. В., 2023).

Другий етап розвитку митниці в Україні (1997–2002 рр.) ознаменувався посиленням захисту вітчизняних виробників у контексті зростаючої іноземної конкуренції. З 1997 року основною метою введення експортних мит було регулювання потоків експорту ключових для економіки напівфабрикатів та сировини, що дозволяло підтримувати високу завантаженість українських підприємств. В цей час було зареєстровано збільшення середньозваженої ставки імпортного мита з 4,67% у 1997 році до 5-6% у 1999 році, а також введення експортних мит і комбінованих тарифів, які зрівняли пільгові ставки зі стандартними, і запровадження мінімальної митної вартості та авансових платежів за імпортні мита (Гребельник, О. П., & Косяк, О. В., 2023).

Ці дії створили нерівні умови для імпортних товарів порівняно з вітчизняними, особливо з огляду на необхідність сплати податків на кордоні до моменту реалізації товарів. У 1997 році Державна митна служба України була включена до складу Фінансового комітету Всесвітньої митної організації.

Протекціонізм цього періоду був особливо очевидний у прийнятті Закону України "Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції" від 17 липня 1997 року, який був спрямований на захист національного аграрного сектору (Гребельник, О. П., & Косяк, О. В., 2023).

У 1998 році було прийнято законодавчі акти, які поклали основу Антидемпінгового кодексу України. Цей кодекс встановив чіткі правила проведення антидемпінгових розслідувань і застосування спеціальних заходів для захисту вітчизняного ринку від недобросовісного імпорту. Також він включав заходи проти субсидованого імпорту, що посилювали позиції українських виробників (Гребельник, О. П., & Косяк, О. В., 2023).

У 1999 році була заснована Оперативна митниця, яка стала виконувати аналітичні та інформаційні функції, а також реалізовувати управління митними ризиками. Це дало змогу ефективніше контролювати митні порушення та покращувати загальну роботу митних органів. З урахуванням євроінтеграційних зусиль, у 2000 році максимальні ставки ввізного мита були знижені до 25%, а ставки ввізного мита на товари згідно з товарною номенклатурою зовнішньоекономічної діяльності також були зменшені (Гребельник, О. П., & Косяк, О. В., 2023).

Третій етап (2002–2012 рр.) відзначився уніфікацією систем митнотарифного регулювання відповідно до міжнародних норм і стандартів. Цей період ознаменувався інтеграцією України у світову економічну систему та спробами гармонізації митного законодавства з вимогами міжнародних торговельних партнерів (Гребельник, О. П., & Косяк, О. В., 2023).

Від 2002 до 2012 року митна система України пройшла через значущий етап уніфікації митно-тарифного регулювання, акцентуючи на інтеграції з міжнародними торговельними стандартами. Особливим досягненням стало приєднання до Женевської конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів 17 травня 2002 року, що забезпечило полегшення митних процедур та сприяло ефективному зовнішньоторговельному обміну (Гребельник, О. П., & Косяк, О. В., 2023).

Зміни у митній політиці включали введення нульових ставок мита для певних категорій товарів, зокрема продукції металургійної та легкої промисловості, продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції в 2005 році, що було розроблено з огляду на адаптацію законодавства до вимог Світової організації торгівлі (Гребельник, О. П., & Косяк, О. В., 2023).

Протягом цього періоду відбулась реорганізація структури митних органів: спочатку було скасовано регіональні митниці у 2005 році, а вже у 2006 році вони були відновлені з обмеженими функціями і в меншій кількості, утворивши п'ять регіональних митниць, що включали Західну, Центральну, Східну, Південну та Кримську митниці (Ченцов В., 2011).

У 2008 році, з приєднанням до СОТ, українська митна політика зазнала серйозних випробувань, особливо в контексті світової фінансової кризи, що негативно відобразилося на економічному розвитку країни. Це також призвело до припинення діяльності регіональних митниць, що зменшило можливості для впровадження новітніх митних інструментів та технологій (Саварець А., 2018).

Четвертий етап (2012-2020 рр.) був визначений фіскальними ініціативами та поступовою діджиталізацією митних процедур. Перехід до електронного документообігу та автоматизації митного контролю почав змінювати обличчя митної служби, роблячи її більш прозорою та ефективною (Гребельник, О. П., & Косяк, О. В., 2023).

Заключні реформи митних органів відбулися в період 2009-2012 рр., коли була розроблена Концепція реформування діяльності митної служби "Обличчям до людей", а в кінці 2012 року, за Указом Президента України, відбулося створення Міністерства доходів і зборів України, об'єднавши функції митної та податкової служб. Введення нового Митного кодексу України у 2012 році мало на меті гармонізацію українського митного законодавства з міжнародними нормами, включно з такими важливими документами як Стамбульська та Кіотська конвенції, що підтверджує усвідомлення необхідності адаптації до глобальних економічних процесів (Гребельник, О. П., & Косяк, О. В., 2023).

Наступний значний період реформ почався у 2012 році з об'єднання митних та податкових служб в єдине Міністерство доходів і зборів, що призвело до зменшення персоналу та підвищення навантаження на працівників. Цей етап був складним через обмежені ресурси та високі вимоги до ефективності, що, як вказано у дослідженнях, не призвело до значних позитивних змін. З 2014 року, після створення Державної фіскальної служби, спроби реформування продовжились, але значних успіхів у стабілізації митної служби не було досягнуто (Гребельник, О. П., & Косяк, О. В., 2023).

Інтеграція митних та податкових служб у єдине Міністерство доходів і зборів у період 2012—2014 років. Це об'єднання мало на меті покращення управління державними доходами, але в реальності призвело до ряду негативних наслідків. Зокрема, злиття двох структур не врахувало специфіки кожної з них, що спричинило занепад у сфері митної діяльності та втрату ефективності виконання їхніх основних функцій (Гребельник, О. П., & Косяк, О. В., 2023).

У травні 2014 року уряд прийняв постанову № 160 про створення Державної фіскальної служби, яка понизила статус цього органу з міністерства до служби, що лише поглибило існуючі проблеми. У 2018 році, з огляду на неефективність попередніх реформ, розпочався новий етап реформування митниці, який був спрямований на розділення податкової та митної служб. Ця зміна мала на меті спеціалізацію та покращення управління в кожній із сфер окремо (Гребельник, О. П., & Косяк, О. В., 2023).

В липні 2019 року Кабінет Міністрів призначив Максима Нефьодова головою новоствореної митної служби України, яка офіційно запрацювала 8 грудня. Цей крок був частиною ширшого плану реформ, спрямованих на вдосконалення митного регулювання та підвищення прозорості митних процедур. 14 січня 2020 року Верховна Рада ухвалила закон, який забезпечив функціонування податкової служби та митної служби як єдиних юридичних осіб. Цей крок дозволив створити єдину інформаційну базу для митної вартості товарів, що переміщуються через кордон, забезпечуючи більшу ефективність у боротьбі з контрабандою та іншими порушеннями на митниці (Козій, О. В., 2020).

Відповідно до стратегічних цілей України щодо інтеграції в Європейський Союз, та з метою забезпечення ефективного входження країни в європейські політичні, економічні та правові реалії, Державна фіскальна служба України ініціювала ряд заходів. Ці дії спрямовані на підтримку виконання Угоди про партнерство та співробітництво з ЄС, розширення доступу українських товарів на міжнародні ринки, залучення інвестицій та застосування принципу найбільшого сприяння у відносинах з країнами-членами СОТ. В цьому контексті було розроблено "Стратегічні ініціативи розвитку ДФС до 2020 року", які визначають ключові напрямки діяльності служби на найближчі роки (Кийда, 2020).

Сучасний етап, що розпочався у 2021 році, продовжує фокусуватися на діджиталізації та створенні цифрової митниці. Це включає реалізацію технологічних інновацій, спрямованих на автоматизацію митних процедур і забезпечення високої ефективності митного контролю (Гребельник, О. П., & Косяк, О. В., 2023).

З 2021 року Україна активно працює над модернізацією своєї митної системи, особливо під час військового конфлікту, що ще більше підкреслює необхідність вдосконалення та ефективності митних процедур. Зокрема, з жовтня 2022 року країна стала учасницею Конвенцій про спільний транзит та спрощення формальностей у торгівлі товарами в рамках своєї євроінтеграційної стратегії. Це дозволяє товаром переміщатися через кордони майже без митних перешкод за принципом "митного безвізу", що включає використання спільного транзиту (NCTS), де один транспортний засіб використовує одну декларацію та одну гарантію для перетину кількох кордонів (Бороденко, Т., 2023).

Завдяки приєднанню до NCTS, український імпортно-експортний бізнес та перевізники тепер можуть значно прискорити митні процедури, зменшити часові та фінансові витрати, пов'язані з перетином кордонів. Ці процедури, які раніше могли займати значний час, тепер можуть бути завершені за 5-15 хвилин. Такі зміни не тільки підвищують ефективність логістичних операцій, але й сприяють підвищенню загальної безпеки митних перевезень, забезпечуючи надійний

контроль та моніторинг товарів, що переміщуються через кордони (Бороденко, Т., 2023).

Європейські стандарти, які тепер використовуються в Україні, дозволяють забезпечити більшу прозорість і знизити ризики пов'язані з митним оформленням. Це стало можливим завдяки єдиній електронній декларації, яка використовується для транзиту товарів по всій Європі. Такий підхід зменшує потребу в багаторазовому оформленні паперів при перетині кожного кордону, відкриваючи нові можливості для українського бізнесу на розширення їхньої присутності на європейських ринках (Бороденко, Т., 2023).

Окрім того, спрощення митних процедур через NCTS сприяє залученню іноземних інвестицій, оскільки міжнародні компанії тепер можуть легше імпортувати товари в Україну, знаючи, що митне оформлення буде простим і передбачуваним. Це, у свою чергу, підсилює економічну безпеку України, створюючи сприятливі умови для розвитку та інтеграції у світовий економічний простір. Застосування європейських стандартів і практик зміцнює митну систему України, роблячи її більш конкурентоспроможною та ефективною на міжнародній арені (Бороденко, Т., 2023).

Митна служба України відіграє вирішальну роль у забезпеченні зовнішньоекономічних інтересів країни, виконуючи низку критично важливих функцій, які безпосередньо впливають на стабільність та розвиток національної економіки. Основні функції митної служби можна умовно поділити на фіскальну та контрольно-охоронну, кожна з яких має свої специфічні завдання та методи виконання, спрямовані на оптимізацію митного регулювання та забезпечення національної безпеки. (Терновий Б.В, 2023)

Фіскальна функція митної служби є однією з ключових, адже саме через митні платежі забезпечується значна частина доходів державного бюджету. Ця функція включає справляння мит на імпортовані та експортовані товари, що допомагає регулювати зовнішньоекономічну діяльність, заохочуючи або обмежуючи певні види торгівлі відповідно до поточних економічних цілей держави (Терновий Б.В, 2023)

Контрольно-охоронна функція стосується безпосередньо забезпечення законності та безпеки в процесі переміщення товарів через кордон. Митниця виконує перевірки та нагляд за вантажами, щоб запобігти контрабанді, незаконному переміщенню наркотиків, зброї, а також захисту здоров'я та довкілля. Ці дії не тільки впливають на економічну безпеку країни, але й на соціальну стабільність (Терновий Б.В, 2023).

Окрім цих двох основних функцій, митна політика включає застосування протекціоністських та лібералізаційних інструментів, які впливають на формування економічної стратегії держави в контексті глобалізації. Протекціонізм забезпечує підтримку національних виробників шляхом захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції, тоді як політика вільної торгівлі сприяє розширенню міжнародної торгівлі та відкриттю нових ринків для української продукції (Терновий Б.В, 2023).

Забезпечення зовнішньоекономічних інтересів України також передбачає відповідальне використання державою інструментів митної політики для регулювання економічних відносин з іншими країнами. Це включає укладання міжнародних угод, участь у міжнародних економічних організаціях, а також використання митних режимів, які сприяють максимально ефективному входу українських товарів на світові ринки (Терновий Б.В, 2023).

В цілому, ефективність митної політики та її вплив на національну економіку безпосередньо залежать від здатності адаптуватися до швидко змінюваних умов міжнародного економічного середовища, враховуючи при цьому внутрішні потреби та стратегічні пріоритети держави. Митна служба України як орган державної влади, який виконує регулюючу, захисну та фіскальну роль, є ключовим гравцем у забезпеченні економічного суверенітету і стабільності країни, що є особливо важливим в умовах сучасних глобальних викликів.

2.2. Структура зовнішньої торгівлі України під впливом війни

Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України в лютому 2022 року стала руйнівним фактором для національної економіки, зокрема у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Введення воєнного стану спричинило значні втрати людського капіталу, зруйнувало критичну інфраструктуру і ланцюги постачання, що мало катастрофічний вплив на виробничі можливості країни. Зниження обсягів виробництва та обмеження енергопостачання, введені адміністративні обмеження на курсоутворення призвели до глибокої економічної кризи, що відкинула розвиток країни на роки назад (Салій, Є. Ю., Салій, О. О., 2023).

З початку агресії, активні бойові дії охопили території шести областей України, які забезпечували близько 20% валового внутрішнього продукту (ВВП) країни та були вирішальними для економічного розвитку і зовнішньоекономічної діяльності (Скриньковський Р., 2022). Втрата цих регіонів призвела до кардинальних змін у структурі та обсягах експортно-імпортних операцій. Україна, яка раніше планувала значно покращити свої позиції на світовому ринку зернових, виявилася на межі втрати своїх лідерських позицій у цьому сегменті (Салій, Є. Ю., Салій, О. О., 2023).

Протягом 2021 року українська зовнішня економіка продемонструвала позитивну динаміку відновлення після пандемії COVID-19, із зростанням експорту на 38% та імпорту на 35% порівняно з попереднім роком. Однак, із початком війни у 2022 році відбулося значне скорочення обсягів зовнішньої торгівлі. За підсумками року, обсяги експорту знизилися на 35%, а імпорту на 19%. Найбільший обсяг експорту було зафіксовано у вересні 2022 року, завдяки розблокуванню портів України у Чорному морі, що дозволило відновити поставки агропродукції (Національний інститут стратегічних досліджень. 2022).

У структурі імпорту три основні категорії товарів — нафтопродукти, машини та обладнання, а також хімічна продукція — залишилися незмінними. Натомість у структурі експорту спостерігалися значні зміни: зменшення експорту залізної руди

та чорних металів через руйнування підприємств і логістичних ланцюгів, а також зростання експорту аграрної продукції завдяки реалізації «зернового коридору». Європейський Союз продовжував бути найбільшим торговельним партнером України, а Польща стала лідером серед країн-реципієнтів українських товарів (Салій, Є. Ю., Салій, О. О., 2023).

Таким чином, війна спричинила серйозні зміни в зовнішній торгівлі України, змусивши країну шукати нові ринки збуту та адаптуватися до нових реалій. Основні виклики залишаються пов'язаними з логістичними обмеженнями, руйнуванням інфраструктури та втратою доступу до традиційних ринків збуту. Однак, завдяки підтримці міжнародних партнерів і власним зусиллям Україна продовжує адаптувати свою зовнішньоекономічну політику, спрямовану на подолання кризових явищ і відновлення економіки.

За оцінкою Світової організації торгівлі (СОТ, 2022), воєнні дії в Україні завдали серйозного удару світовій економіці, що призвело до підвищення цін на продовольство та зменшення доступності товарів, які експортує Україна. Це вплинуло на численні сектори економіки, зокрема на виробництво напівпровідників, яке значною мірою залежить від постачання неону з України. Втрата доступу до цього критично важливого компоненту порушила глобальні ланцюги постачання та вплинула на виробництво електроніки у всьому світі, підвищивши витрати виробництва і створивши дефіцит на ринку (Гавриленко, Н., 2022).

Найбільший глобальний ефект від воєнних дій в Україні спостерігається на ринку зернових. Україна, будучи одним із найбільших експортерів зернових у світі, забезпечувала значну частку міжнародного попиту на пшеницю, кукурудзу та інші сільськогосподарські продукти. Зменшення постачань цих товарів спричинило значне підвищення цін на сільськогосподарські товари. Цей ціновий стрибок, у свою чергу, посилив економічний тиск на багато країн, особливо на ті, що залежать від імпорту продовольства. Відтак, відбулося загострення продовольчої кризи, що підвищило ризики для продовольчої безпеки в бідніших регіонах світу, де населення найбільше залежить від доступних і дешевих продовольчих ресурсів.

З початком війни аграрний сектор України зазнав значних змін, але зберіг своє важливе місце у зовнішній торгівлі країни. Військові дії та блокада портів суттєво вплинули на експорт сільськогосподарських продуктів, зокрема зернових, які є однією з ключових експортних позицій України. Незважаючи на ці виклики, Україна змогла адаптуватися до нових умов і знайти альтернативні шляхи постачання продукції, зокрема через порти Румунії та залізничні коридори до Європи. В результаті, за перші вісім місяців 2023 року, експорт аграрної продукції значно перевищив експорт металургійної продукції, що підкреслює важливість агросектору для економіки країни (Гвоздьова та Корнилюк (Forbes), 2023).

За даними дослідження, проведеного на прохання Forbes Україна, за вісім місяців 2023 року Україна експортувала товарів на суму \$24,5 млрд. З цієї суми аграрний сектор приніс у п'ять разів більше виручки, ніж металургія. Основними експортними товарами залишаються зернові культури, жири та олії, а також продукція харчової промисловості. Зокрема, експорт зернових становив близько \$6,1 млрд, що складає чверть всього експорту за цей період. Важливими експортними напрямками залишаються країни Європейського Союзу, особливо Польща, Румунія та Іспанія, які допомогли Україні знайти нові логістичні можливості та підтримали експортні потоки (Гвоздьова та Корнилюк (Forbes), 2023).¹

Водночас географічна структура експорту також зазнала змін. Наприклад, Росія, яка до війни була одним з основних торгових партнерів України, практично зникла з мапи українського експорту. Замість цього, Україна значно збільшила постачання до країн ЄС, а також до таких країн, як Китай, Туреччина, Єгипет та Ізраїль. Важливим фактором для збереження та розвитку експортного потенціалу аграрного сектору є підтримка міжнародних партнерів та реалізація програм, спрямованих на розвиток експорту (Гвоздьова та Корнилюк (Forbes), 2023).

Ці економічні наслідки війни в Україні підкреслюють важливість стабільності у міжнародних ланцюгах постачання та потребу у глобальній

¹ Gvozdyova, O., & Kornilyuk, R. (2023). За вісім місяців 2023-го Україна експортувала товарів на \$24,5 млрд. Що це за позиції та які країни купують українське? Forbes.ua. Retrieved from [Forbes](<https://forbes.ua/money/silne-pleche-agrariiv-za-visim-misyatsiv-2023-go-agrosetor-prinis-ukraini-u-pyat-raziv-bilshe-viruchki-nizh-metallurgiya-zagalom-mi>).

співпраці для подолання викликів продовольчої безпеки. Зменшення доступності ключових товарів, таких як зерно та неон, вимагає від міжнародної спільноти впровадження заходів, що допоможуть стабілізувати ринки та підтримати найбільш вразливі економіки. Подальша ескалація конфлікту може призвести до ще більш серйозних наслідків для глобальної економіки, підкреслюючи необхідність швидких і скоординованих дій для забезпечення продовольчої безпеки та стабільності постачання критичних ресурсів (World Trade Organization, 2022; Us & Havrylenko, 2022).

Останнє дослідження, проведене аналітичним центром VoxUkraine, детально аналізує стан зовнішньої торгівлі України під впливом війни у 2023 році та прогнози на 2024 рік. Дослідження під назвою «Хліб замість металу: як Україна намагається втриматися на міжнародних товарних ринках» розглядає, як війна змінила структуру українського експорту та імпорту, вплинула на торговельні канали та конкурентоспроможність українських товарів на міжнародному ринку. Автори дослідження звертають увагу на ключові тенденції та проблеми, з якими стикається Україна, а також на можливі шляхи подолання цих викликів для збереження і нарощування експортного потенціалу країни. Важливими аспектами є аналіз аграрного сектору, металургії та інших важливих галузей економіки, що мають значний експортний потенціал (VoxUkraine, 2023).

У 2023 році зовнішня торгівля України продовжує перебувати під значним впливом війни. Хоча загальні обсяги експорту збереглися на рівні попередніх років, доходи від нього впали на 18% через зниження світових цін на деякі товари, зокрема агропродукцію. Найбільшу частку в експорті займають зернові культури, які становлять 23% від загальної вартості експорту. Однак, падіння світових цін на кукурудзу, головну експортну статтю України, призвело до зниження виручки. Незважаючи на збільшення обсягів експорту пшениці, цього було недостатньо для компенсації втрат від кукурудзи. Водночас, скоротилися обсяги експорту насіння і плодів олійних культур, що також вплинуло на загальні показники (VoxUkraine, 2023).

Експорт чорних металів і руд скоротився на понад 40%, що було зумовлено кількома факторами. По-перше, перші два місяці 2022 року підприємства працювали майже на повну потужність. По-друге, відключення електроенергії, руйнування інфраструктури, зокрема Каховської ГЕС, та несприятлива економічна ситуація на зовнішніх ринках суттєво знизили виробничі можливості. По-третє, можливість відвантаження морем у рамках «тимчасового коридору» з'явилася лише ближче до кінця року. Скорочення експорту продукції з більшою доданою вартістю, такої як електропроводка та кабелі, було зумовлене зниженням імпорту електроніки з Угорщини (VoxUkraine, 2023).

Прогнози на 2024 рік залишаються невизначеними через продовження воєнних дій та економічні виклики, зокрема глобальну інфляцію та уповільнення економічного зростання в Європі. Основними ризиками для української зовнішньої торгівлі залишаються блокада портів, руйнування інфраструктури та непередбачуваність військових дій. Однак, у разі стабілізації ситуації та збереження підтримки міжнародних партнерів, Україна має потенціал для нарощування експорту агропродукції, зокрема за рахунок інвестицій у логістику та інфраструктуру, а також розвитку сектору переробки сільськогосподарської продукції. У цьому контексті важливими залишаються заходи з підтримки експорту, включаючи програми компенсації витрат на розмінування та розвиток торговельних маршрутів (VoxUkraine, 2023).

Перспективи вступу України до Європейського Союзу додають оптимізму щодо майбутніх змін у структурі зовнішньої торгівлі. Після вступу до ЄС, Україна стане частиною єдиного митного союзу, що дозволить усунути митні та нетарифні бар'єри в торгівлі з іншими країнами-членами. Це значно спростить процес переміщення товарів, знизить витрати на транспортування та митний контроль, а також забезпечить доступ до одного з найбільших споживчих ринків світу. Разом із цим, Україна приєднається до спільної комерційної політики ЄС, що забезпечить нові можливості для експорту товарів та послуг. Хоча існують певні ризики, такі як посилення конкуренції та необхідність адаптації до вимог нового ринку, потенційні переваги членства в ЄС, такі як доступ до ринків, залучення інвестицій

та покращення умов торгівлі, значно перевищують можливі виклики (Горбатюк, 2023).

Однією з ключових переваг вступу до ЄС є можливість використання єдиних стандартів і регуляторних норм, що сприятиме підвищенню якості української продукції та її конкурентоспроможності на міжнародних ринках. Українські виробники матимуть змогу інтегруватися у європейські виробничі ланцюги, отримуючи доступ до сучасних технологій і інновацій. Це, у свою чергу, відкриє нові можливості для малого та середнього бізнесу, дозволяючи їм швидше адаптуватися до вимог ринку та збільшувати свої експортні можливості. Крім того, доступ до європейських програм фінансування та підтримки розвитку підприємництва сприятиме залученню інвестицій і створенню нових робочих місць в Україні (Горбатюк, 2023).

Іншим важливим аспектом є покращення інфраструктури та логістики, що стане можливим завдяки участі України в європейських транспортних і енергетичних проектах. Інтеграція в європейську транспортну мережу дозволить знизити витрати на перевезення, скоротити час доставки товарів і покращити доступ до ключових ринків збуту. Участь у спільних енергетичних проектах підвищить енергетичну безпеку України, зменшить залежність від імпорту енергоносіїв і сприятиме розвитку зеленої енергетики. Всі ці фактори разом можуть забезпечити стабільний економічний ріст і розвиток зовнішньої торгівлі України у довгостроковій перспективі, сприяючи її інтеграції в глобальні економічні процеси та зміцненню позицій на світових ринках (Горбатюк, 2023).

Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України в 2022 році спричинила значні зміни у зовнішньоекономічній діяльності країни. Зруйнування інфраструктури, обмеження енергопостачання та логістичні проблеми суттєво вплинули на експортний потенціал України. Незважаючи на ці виклики, Україна змогла адаптуватися до нових умов, знаходячи альтернативні шляхи постачання продукції та переорієнтовуючи свої торговельні зв'язки. Аграрний сектор, який завжди був важливою складовою української економіки, відіграв ключову роль у збереженні експортних показників, перевищуючи експорт

металургійної продукції. Втім, скорочення експорту чорних металів та руд підкреслює вразливість інших секторів економіки.

Перспективи вступу України до Європейського Союзу обіцяють значні позитивні зміни у структурі зовнішньої торгівлі. Інтеграція в ЄС усуне митні та нетарифні бар'єри, що значно полегшить переміщення товарів та зменшить витрати на логістику. Використання єдиних стандартів та регуляторних норм сприятиме підвищенню якості української продукції та її конкурентоспроможності на міжнародних ринках. Доступ до європейських програм фінансування та підтримки розвитку підприємництва відкриває нові можливості для залучення інвестицій та створення нових робочих місць. Таким чином, членство в ЄС може стати потужним драйвером економічного зростання України, допомагаючи їй успішно подолати виклики, пов'язані з війною, та інтегруватися у глобальні економічні процеси.

2.3. Архітектура тарифного та нетарифного захисту економічних інтересів України

Митно-тарифні відносини є важливим інструментом впливу на розвиток національної економіки, оскільки вони можуть як стимулювати, так і обмежувати іноземну конкуренцію, підтримувати або заважати іноземним інвестиціям, а також захищати внутрішній ринок і національних виробників. Це сприяє стабільності та розвитку економіки, підвищує ефективність національного виробництва. Митно-тарифні відносини формуються в рамках міжнародних економічних відносин і розвиваються під впливом глобальних економічних зв'язків. Вони охоплюють широкий спектр економічних, правових та етичних взаємовідносин у сфері регулювання зовнішньоекономічної діяльності, заснованих на законодавчо встановлених принципах митної політики країн-учасниць (Левко, 2016).

Об'єктами митно-тарифних відносин є всі види зовнішньоекономічної діяльності, включаючи переміщення товарів через митний кордон, експорт і імпорт товарів, капіталу і робочої сили, а також експорт і імпорт послуг. Це включає

науково-технічну та науково-виробничу співпрацю з іноземними партнерами, кредитні та розрахункові операції, спільну підприємницьку діяльність, міжнародні орендні операції, організацію та проведення міжнародних виставок і різні форми зустрічної торгівлі. Принцип організації зовнішньоторговельного обміну підкреслює зростаючу роль регулятивної та захисної функцій митних відносин, що виражається в збільшенні кількості суб'єктів митних відносин, до яких належать як держави, так і приватні особи, підприємства та організації (Митний кодекс України, 2012).

Залежно від цілей можна виділити кілька типів митно-тарифних відносин: організація митної системи країни, переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон, регулювання митних режимів, нарахування та сплата митних платежів, система митного оформлення, митний контроль за товарами і транспортними засобами, валютний контроль, система взаємовідносин при порушенні митного законодавства, а також участь країни в міжнародному правовому співробітництві та регулюванні митної справи в рамках інтеграційних об'єднань. Ці відносини є основою для розробки ефективних управлінських рішень у сфері ЗЕД, що сприяє задоволенню економічних інтересів держави (Про зовнішньоекономічну діяльність, 1991).

Розвиток світових економічних зв'язків вимагає нових підходів до регулювання зовнішньоекономічної діяльності на різних рівнях. Кожна держава, розробляючи свою зовнішньоекономічну політику, визначає стратегію розвитку, встановлює галузеві пріоритети, впроваджує заходи для стимулювання експорту і захисту від іноземної конкуренції. Ці заходи можуть включати як тарифні, так і нетарифні методи регулювання. Тарифні методи переслідують фіскальні цілі, наприклад, наповнення державного бюджету, тоді як нетарифні методи виконують регулятивну функцію, спрямовану на створення сприятливих умов для національних виробників (Левко, 2016).

Тарифні методи є ефективними для максимізації податкових надходжень до державного бюджету, тоді як нетарифні методи свідчать про пріоритетність регулятивної функції в зовнішньоторговельній політиці, яка спрямована на

підтримку національних виробників. Світова організація торгівлі (СОТ) рекомендує робити акцент на митні заходи, оскільки вони є універсальними інструментами регулювання міжнародних економічних зв'язків. Вони захищають економічний суверенітет держави, оперативно вирішують проблеми з дисбалансом товаропотоків і сприяють створенню адекватного механізму регулювання світових економічних зв'язків (Левко, 2016).

Основні суб'єкти митно-тарифних відносин включають країни, групи країн (інтеграційні об'єднання), міжнародні організації, транснаціональні компанії, юридичні особи та фізичні особи. Система митно-тарифного регулювання ЗЕД функціонує на п'яти рівнях: мікрорівень (суб'єкти господарювання), мезорівень (національні галузеві та регіональні об'єднання), макрорівень (держава), метарівень (міжнародна регіональна інтеграція) та мегарівень (міжнародні об'єднання та організації). Еволюція митно-тарифного регулювання показує, що на певних етапах розвитку міжнародних економічних відносин домінує той чи інший суб'єкт (Левко, 2016).

Вибір автаркічної моделі економічної системи призводить до регулювання митно-тарифних відносин на макрорівні. У разі лібералізації зовнішньоекономічних зв'язків необхідно уніфікувати національне митне законодавство з міжнародним і перенести регулювання на мегарівень. Митні відносини мають значний вплив на характер міжнародних економічних відносин, а митна політика є потужним інструментом регулювання ЗЕД та підтримки балансу інтересів країн світової спільноти (Левко, 2016).

Управління зовнішньоекономічною діяльністю в Україні реалізується через застосування комплексу економічних та технічних заходів державного регулювання, які поділяються на дві основні групи: тарифні та нетарифні методи. Основою тарифних методів є Митний тариф України, затверджений Законом України «Про Митний тариф України». До них також відносяться спеціальні та антидемпінгові мита, передбачені законами «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» та «Про застосування спеціальних

заходів щодо імпорту в Україну». Нетарифні методи включають ліцензування, квотування, субсидування, ембарго, технічні регламенти та обмеження термінів розрахунків за зовнішньоекономічними контрактами (Ковальова, М., 2023).

Тарифні методи регулювання, будучи економічними за своєю природою, безпосередньо залежать від ринкової кон'юнктури товарів. Вони спрямовані на підтримку національних виробників шляхом підвищення вартості імпортованих товарів і зниження вартості експортних, що впливає на ефективність зовнішньоторговельних операцій і загальний прибуток підприємств. Нетарифні методи, навпаки, мають заборонно-обмежувальний характер і можуть прямо чи опосередковано впливати на обсяги імпорту певних товарів або навіть забороняти їх ввезення (Закон України «Про Митний тариф України», 2023).

Основні принципи тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності визначені Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» і включають такі аспекти: принцип юридичної рівності та недискримінації, що забезпечує рівність усіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності перед законом, незалежно від форми власності, і забороняє будь-які дискримінаційні дії з боку держави, крім випадків, передбачених законодавством; принцип верховенства закону, який гарантує регулювання зовнішньоекономічної діяльності виключно законами України, забороняючи застосування підзаконних актів, які можуть звужувати права суб'єктів ЗЕД; принцип захисту інтересів суб'єктів ЗЕД, який гарантує рівний захист інтересів як українських, так і іноземних суб'єктів господарської діяльності на території України відповідно до національного законодавства та міжнародних договорів; принцип еквівалентності обміну, що запобігає демпінгу при ввезенні та вивезенні товарів (Ковальова, М., 2023).

Тарифне регулювання, виконуючи захисну функцію, забезпечує баланс інтересів національних виробників і міжнародних економічних зв'язків. Це створює сприятливі умови для розвитку національної економіки, стимулюючи експорт та захищаючи внутрішній ринок від надмірної конкуренції з боку іноземних товарів. Також ефективне митно-тарифне регулювання сприяє реалізації стратегічних цілей держави у зовнішньоекономічній сфері, забезпечуючи

стабільність економічного середовища та підвищення конкурентоспроможності національних виробників на міжнародному рівні (Левко, 2016).

Митні тарифи є одним з найпоширеніших методів тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, оскільки вони грають важливу роль у формуванні торговельної політики держави. Відповідно до Закону України «Про Митний тариф України», Митний тариф є систематизованим переліком ставок ввізного мита, що застосовуються до товарів, які ввозяться на митну територію країни. Цей тариф базується на Українській класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, що забезпечує структурований підхід до визначення ставок мита (Ковальова, М., 2023).

З 1 січня 2023 року в Україні діє новий Митний тариф (Liga, 2023) що свідчить про постійне вдосконалення та гармонізацію українського законодавства відповідно до європейських стандартів, незважаючи на складні умови, включаючи воєнні дії на території країни. Новий Митний тариф був запроваджений для адаптації національного митного законодавства до вимог Європейського Союзу, що є частиною зобов'язань України в рамках Угоди про асоціацію з ЄС. Зміни включають перегляд та оптимізацію ставок ввізного мита з метою підтримки конкурентоспроможності національних виробників і стимулювання інвестицій в економіку країни.

Новий Митний тариф забезпечує більш диференційований підхід до класифікації товарів та встановлення ставок мита, що дозволяє ефективніше захищати національні економічні інтереси, забезпечуючи справедливі умови для національних виробників та залучаючи іноземні інвестиції. Крім того, оновлений тариф враховує необхідність підтримки стратегічних галузей економіки, таких як аграрний сектор та високотехнологічне виробництво, що є критично важливими для економічної стійкості та розвитку України.

Зміни в митному тарифі також включають заходи, спрямовані на спрощення процедур митного оформлення та зниження адміністративного навантаження на бізнес. Це підвищує прозорість і ефективність митних операцій, сприяючи більшій відкритості економіки та інтеграції України в глобальні торговельні системи. В

умовах воєнних дій та економічної нестабільності ці заходи є важливим кроком до забезпечення економічної безпеки та підтримки національної економіки на шляху до відновлення та розвитку.

2.4. Митні платежі та внесок Митної служби у формування фінансових ресурсів держави

В умовах ринкової економіки та лібералізації зовнішньоекономічної діяльності важливим економічним регулятором є ввізне мито. За допомогою мита держава може ефективно впливати на різні аспекти економічної діяльності. Наприклад, митна політика може бути спрямована на підтримку або обмеження імпорту певних товарів, залежно від потреб внутрішнього ринку та національних економічних інтересів. Крім того, за допомогою мита держава може контролювати експорт деяких товарів, що є важливими для внутрішнього виробництва, забезпечуючи таким чином їх доступність на національному ринку. Це дозволяє зберігати рівновагу між національним попитом і пропозицією, а також підтримувати стратегічні резерви (Легкоступ, І., Саїнчук, Н., & Соколюк, М., 2023).

Мито також відіграє важливу роль у створенні рівних економічних умов для національних виробників та їх іноземних конкурентів. Це сприяє захисту внутрішнього ринку від надмірного імпорту дешевих товарів, що може негативно вплинути на місцеву промисловість. Додатково, митні ставки можуть використовуватися для впровадження фінансової, економічної, екологічної, науково-технічної політик у сфері ЗЕД, спрямовуючи діяльність суб'єктів господарювання на досягнення загальнодержавних та національних інтересів. Зокрема, митні регулятори можуть стимулювати інноваційний розвиток, екологічну відповідальність та наукові дослідження, що сприяє довгостроковому економічному зростанню та підвищенню конкурентоспроможності країни на міжнародному рівні (Легкоступ, І., Саїнчук, Н., & Соколюк, М., 2023)

В Україні політика формування ввізного мита врегульована рядом законодавчих актів, серед яких ключову роль відіграє Митний кодекс України. Цей документ визначає основні принципи та процедури митного регулювання, включаючи встановлення ставок ввізного мита та його адміністрування (Верховна Рада України, 2013). Додатково, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України та Міністерства фінансів України регламентують конкретні аспекти митної політики, такі як порядок справляння митних платежів, їх облік та контроль (Кабінет Міністрів України, 2013). Важливою є також відповідність національного законодавства міжнародним стандартам та угодам, зокрема тим, які визначаються Світовою організацією торгівлі (СОТ), що сприяє гармонізації митної політики України з міжнародними практиками та забезпечує ефективну інтеграцію країни у світову економіку (Легкоступ, І., Саїнчук, Н., & Соколюк, М., 2023).

Митні платежі є одним з основних джерел надходжень до державного бюджету України. Адміністрування митних платежів включає комплекс заходів, спрямованих на забезпечення своєчасного і повного справляння податків, які виникають під час переміщення товарів через митний кордон. Ці податки визначаються відповідно до Податкового кодексу України та митного законодавства. Ефективне адміністрування митних платежів є важливим фактором забезпечення стабільних доходів бюджету та розвитку зовнішньоекономічної діяльності країни (Ачкасова, С., Москаленко, Н., & Головей, Ю., 2023).

Державна Митна Служба України виконує основну функцію адміністрування митних платежів. Це центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері митної справи. ДМСУ приймає митні декларації та інші документи, необхідні для здійснення митних формальностей, перевіряє правильність визначення митної вартості товарів, нараховує, збирає та веде облік митних платежів, а також розглядає скарги та звернення щодо митних платежів (Митний кодекс України). Адміністрування митних платежів здійснюється відповідно до Митного кодексу України, інших нормативно-правових актів та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Процес адміністрування митних платежів включає декілька ключових етапів: перевірка товарів та транспортних засобів на відповідність митним документам, визначення коду товару згідно з УКТЗЕД, визначення ставки митного платежу, обчислення розміру митного платежу, збір платежу та видача митних документів. Основні принципи адміністрування митних платежів – це законність, пропорційність, ефективність, прозорість та простота (Митний кодекс України).

Водночас система адміністрування митних платежів стикається з низкою проблем, таких як недосконалість нормативно-правової бази, недостатній рівень автоматизації митних процедур та корупція. Недосконалість законодавства включає нестабільність норм, що регулюють адміністрування митних платежів, та недосконалість методів визначення митної вартості товарів. Велика кількість паперових документів та низький рівень автоматизації проведення митних перевірок утруднюють митні процедури, роблячи їх менш прозорими (Ачкасова, С., Москаленко, Н., & Головей, Ю., 2023).

За даними Державної митної служби України, протягом 2023 року було перераховано до державного бюджету 459,8 млрд грн митних та інших платежів, сплачених українським бізнесом і громадянами. Це є значним зростанням у порівнянні з 2022 роком, коли надходження збільшились на 52,9%, що становить додаткові 159 млрд грн. Такий результат демонструє важливу роль митної служби у забезпеченні фінансових ресурсів держави, особливо в умовах економічних викликів та нестабільності, спричинених війною (Державна митна служба України, 2024)

Зокрема, у грудні 2023 року, незважаючи на економічні труднощі та блокування кордонів, завдяки стійкості українського бізнесу Держмитслужба перерахувала до держбюджету 44,6 млрд грн. Цей показник підкреслює важливість митної служби у підтримці економічної стабільності та розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Надходження митних платежів забезпечують значну частку державного бюджету, що дозволяє фінансувати ключові соціальні та економічні програми, підтримувати інфраструктурні проекти та стимулювати

подальший розвиток національної економіки. (Державна митна служба України, 2024)

Таким чином, ефективне адміністрування митних платежів є критично важливим для стабільного функціонування державного фінансового сектора. Виконуючи свої функції, Державна Митна Служба України не лише забезпечує надходження до бюджету, але й сприяє захисту економічних інтересів країни, стимулює розвиток внутрішнього ринку та сприяє інтеграції України у світову економічну систему. Політика формування ввізного мита, врегульована законодавчими актами та міжнародними стандартами, відіграє ключову роль у цьому процесі, забезпечуючи баланс між підтримкою національних виробників і відкритістю для міжнародної торгівлі.

РОЗДІЛ 3. ВПЛИВ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ

3.1. Оцінка ефективності митної політики в контексті забезпечення захисту зовнішньоекономічних інтересів

Процеси євроінтеграції відіграють вирішальну роль у формуванні митної політики України, оскільки зближення з Європейським Союзом вимагає гармонізації національного законодавства з європейськими нормами та стандартами. Адаптація до регуляторних вимог ЄС є ключовою для забезпечення безперервного доступу українських товарів та послуг на єдиний європейський ринок. Це включає в себе не лише впровадження нових митних процедур, але й значне спрощення існуючих, з метою зменшення адміністративного навантаження на експортерів та імпортерів. Євроінтеграція також спонукає Україну до участі в міжнародних митних ініціативах, покращення транскордонної митної співпраці та використання передових митних технологій, що підвищує загальну прозорість та ефективність митного адміністрування. Такі заходи не тільки сприяють зростанню зовнішньоекономічної діяльності, але й забезпечують кращий захист національних економічних інтересів в контексті глобалізації та міжнародної конкуренції. Враховуючи ці фактори, євроінтеграція виступає не просто як зовнішньополітичний вектор, а як стратегічна необхідність, спрямована на зміцнення економічної безпеки України (Бліщук, К., 2023).

Україна активно розвиває свою митну політику, що відіграє критичну роль у забезпеченні національної економіки, підтримці внутрішніх виробників та стимуляції економічного росту. Національні виробники, як ключові платники податків, відіграють центральну роль у здоров'ї ринкової економіки, що вимагає від митної політики зосередження уваги на їхніх інтересах, особливо у період зовнішньоекономічних та безпекових викликів (Макарова, О., 2021).

Митна політика України відіграє ключову роль у високоефективній організації суспільства та економіки, беручи активну участь у підтримці економічної стабільності та створенні оптимальних умов для розвитку

національної промисловості. Важливість митної системи у ринкових трансформаціях нашої країни не можна недооцінювати, адже вона забезпечує баланс та сприяє створенню умов для ефективного суспільного виробництва. Через застосування митно-тарифних та нетарифних інструментів регулювання митні органи мають можливість впливати на різноманіття та якість товарів на ринку, стимулюючи тим самим виробництво національних товарів та споживання в межах країни. Це втручання в приватне підприємництво вимагає чіткої регуляції та адаптації до міжнародних стандартів, спрямовані на гармонізацію зовнішньоторговельної політики. Така діяльність Державної митної служби сприяє не лише розвитку внутрішнього ринку, але й підтримує експортний потенціал країни, створюючи сприятливі умови для подальшої економічної інтеграції України у світовий ринок (Макарова, О., 2021).

Стратегічні зміни у митній політиці спрямовані на стимулювання розвитку національної економіки через захист внутрішнього ринку та оптимізацію товарообігу. Це включає поліпшення процедур митного оформлення та регулювання, що впливає на швидкість та ефективність міжнародної торгівлі, що є важливим для підтримки конкурентоспроможності виробників на світовому ринку (Андрій Клим, 2022).

Митно-тарифне та нетарифне регулювання становлять основу митної політики, яка впливає на економічне регулювання іноземних економічних операцій. Податкова політика, особливо зосереджена на митних платежах, спрямована на забезпечення стабільних доходів для держави та створення справедливих умов для всіх учасників ринку. Ці заходи підтримують внутрішній ринок шляхом регулювання імпорту, що допомагає знижувати негативний вплив іноземної конкуренції на українські компанії (Шевченко, Шульга, 2019).

Митна безпека в Україні інтегрована в ширшу систему національної безпеки, включаючи захист економічних інтересів на макроекономічному рівні. Вона включає заходи, спрямовані на запобігання незаконному переміщенню товарів та іншим практикам, що загрожують економічній стабільності. Така безпека є фундаментом для забезпечення регулярної та безперешкодної економічної

діяльності, включаючи імпорт та експорт, що сприяє внутрішньому економічному росту (Костіана, 2020).

Розвиток митної політики в Україні сприяє зміцненню внутрішнього ринку шляхом створення сприятливих умов для національних виробників. Регулювання, що забезпечується митною службою, орієнтоване на підтримку національних виробників за рахунок захисту їх від зовнішньої конкуренції та стимулювання виробництва товарів, що відповідають внутрішнім та міжнародним стандартам. Це веде до підвищення якості продукції та збільшення її конкурентоспроможності на зовнішніх ринках (Макарова, 2021).

Зміцнення митної служби та її реформування в контексті сучасних викликів є важливим кроком у покращенні ефективності управління зовнішньоекономічною діяльністю. Реформи в цій сфері включають впровадження сучасних технологій і методик, що дозволяють поліпшити процеси логістики та митного оформлення, що є важливим для підтримки національних виробників і експортерів (Дорофєєва, Корнєва, 2021).

Забезпечення економічної безпеки країни через митну політику включає комплекс заходів, спрямованих на оптимізацію зовнішньоекономічної активності. Це означає забезпечення стабільності і прозорості у зовнішньоторговельних операціях, що допомагає мінімізувати ризики пов'язані з міжнародною торгівлею та інвестиціями (Журавльов, 2020).

У контексті реагування на міжнародні конфлікти, зокрема російське вторгнення, зовнішньоторговельна активність України зазнала значних змін у своїй структурі та логістиці. Традиційні маршрути товаропотоків, які раніше пролягали через морські порти та аеропорти, були швидко переорієнтовані на автомобільні та залізничні пункти пропуску на західному кордоні. Ця необхідність зміни напрямків транспортування вимагала від митних органів негайного вжиття ефективних заходів для усунення будь-яких перешкод при перетині кордону та забезпечення підвищеної пропускної здатності митниць. Відповідно до визначеної Україною єдиної митної політики, ці заходи спрямовані не лише на прискорення товарообігу, але й на стимулювання розвитку національної економіки, захист

внутрішнього ринку та підтримку власних виробників, згідно з міжнародними нормами у сфері митної справи. Проект «Відкритий кордон», ініційований Україною та Польщею, відіграє ключову роль у спрощенні митних процедур, сприяючи прозорості і оперативності в міжнародній торгівлі. Цей проект сприяє інтеграції новітніх технологій та найкращих світових практик у митну справу України, що є важливим для забезпечення конкурентоспроможності українських виробників на світовому ринку (Калашник, О. В., & Пихтіна, Н. В. (2021)).

З початку російського вторгнення українська Митниця відповіла швидким переорієнтуванням товаропотоків та адаптацією процедур, щоб забезпечити неперервність зовнішньоекономічної діяльності. Зусилля, спрямовані на збільшення пропускної спроможності митниць та зменшення бар'єрів при кордоні, є важливими для підтримання економічної стабільності та безпеки (Максименко, І., Чумак, О., & Акімов, А. , 2023).

Митна безпека є критичною для забезпечення національних інтересів і стабільності, а також ефективного використання митно-тарифного та нетарифного регулювання для підтримки внутрішнього виробництва. Ефективність таких заходів сприяє зростанню економічної самостійності та безпеки, особливо у часи кризи або воєнних конфліктів (Каріх, І. В. & Ільченко О.В., 2023).

Оцінка митної політики та її впливу на національну безпеку є необхідністю в умовах змінюваної глобальної економічної динаміки. Збалансоване митне регулювання може відігравати роль в захисті національної економіки від неконтрольованого імпорту та підтриманні місцевого виробництва, що є важливим для економічного суверенітету України (Левко М.М., 2019). Митна безпека України є ключовим аспектом забезпечення національних зовнішньоекономічних інтересів, відповідно до Митного кодексу України, який визначає митні інтереси як фундаментальні національні інтереси. Ці інтереси реалізуються через систематичну митну діяльність, що охороняє економіку країни від незаконного переміщення товарів і забезпечує дотримання митного законодавства (ст. 6, Митний кодекс України).

Митна безпека охоплює заходи для сталого розвитку, включаючи своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізацію потенційних загроз національним інтересам. Важливо, що вона також спрямована на захист інтересів господарюючих суб'єктів, держави та міжнародної спільноти (Левко М.М., 2016).

Митна та зовнішньоекономічна безпеки тісно переплетені, але мають окремі сфери впливу. Митна безпека включає компоненти зовнішньоекономічної безпеки, але має і унікальні особливості, пов'язані з митною діяльністю, яка знаходиться на перетині різноманітних силових і несилових компонентів національної безпеки (Левко М.М., 2016).

Митні органи забезпечують захищеність інтересів країни завдяки ефективному виконанню державної податкової та митної політики. Це включає надійне функціонування митної системи, безпечність митного простору, відкритість економіки та адекватний рівень експортно-імпоротної залежності. Така взаємодія базується на зваженому врахуванні фіскальних та регуляторних пріоритетів, що відображає інтереси всіх сторін, включно з платниками митних платежів (Костяна О. В., 2020).

Ефективне забезпечення митної безпеки є ключовим для стабілізації національної економіки, сприяння вільній торгівлі та захисту від зовнішніх та внутрішніх загроз, а також створення сприятливих умов для зростання внутрішнього виробництва та міжнародного експорту. Така інтегрована система митного регулювання підтримує національну безпеку, забезпечує економічне зростання та сприяє розширенню міжнародних зв'язків України.

3.2. Боротьба із корупцією як пріоритетний аспект сучасної митної політики

Корупція в митних органах є однією з найбільш серйозних проблем, що заважає ефективному функціонуванню державного апарату та підриває економічну безпеку країни. Вона створює бар'єри для чесного та прозорого здійснення зовнішньоекономічних операцій, сприяючи незаконному імпорту та експорту

товарів, ухиленню від сплати податків і митних зборів. Це, в свою чергу, призводить до значних фінансових втрат для державного бюджету та підриває конкурентоспроможність легальних підприємств. Корупційні практики на митниці також ставлять під загрозу курс України на євроінтеграцію, адже одна з ключових вимог Європейського Союзу полягає в забезпеченні верховенства права та боротьбі з корупцією (Європейська Комісія, 2024). Нездатність вирішити цю проблему може негативно вплинути на процес інтеграції України до європейського простору, що є стратегічним пріоритетом для країни.

Аналіз злочинності у митній сфері України свідчить про високий рівень корупції, що становить серйозну загрозу для економічної стабільності країни. Порушення митних правил є невід'ємною частиною економічної злочинності, яка тісно пов'язана з функціонуванням "тіньової" економіки, розкраданнями та ухиленням від сплати митних платежів і податків (Рогатинська, 2022). Ускладнення фінансових схем для здійснення незаконних митних операцій призвело до переважання групових форм цього злочину, що карається більш суворо згідно з Кримінальним кодексом України (Рогатинська, 2022). Це підкреслює необхідність системних реформ для боротьби з корупцією в митній сфері.

Однією з основних проблем є відсутність державної системи кримінологічного моніторингу економіки загалом, а також низький рівень координації діяльності правоохоронних органів у запобіганні злочинності в митній сфері (Рогатинська, 2022). Така ситуація створює умови для корупційних схем і зловживань службовим становищем, що значно ускладнює виявлення та припинення митних правопорушень. Крім того, високий попит на незаконні джерела доходів серед управлінського апарату і посадових осіб митних органів сприяє поширенню корупції, що завдає значних збитків державі та підриває довіру громадян до митних органів (Рогатинська, 2022).

Для успішної боротьби з корупцією необхідно створити пріоритетні напрямки у сфері здійснення митного контролю. Це включає удосконалення митного законодавства, запровадження електронного декларування, спрощення

процедур митного контролю, покращення технологічних схем та формування ефективних моделей управління митними ризиками (Рогатинська, 2022). Також важливо запровадити жорстку відповідальність за порушення митного законодавства як з боку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, так і з боку працівників митниць Державної митної служби України. Таким чином, реформування митної сфери та активна боротьба з корупцією є критично важливими для підвищення економічної безпеки держави та зміцнення довіри суспільства до державних інституцій (Рогатинська, 2022).

Аналіз корупційного досвіду в митній сфері України, згідно з результатами опитування "Корупція в Україні 2022: Розуміння, сприйняття, поширеність", демонструє низку важливих тенденцій. Контакти з представниками митних органів мали 11,3% українських підприємств, що є статистично значущим збільшенням порівняно з 2021 роком, коли цей показник становив лише 8% (Національне агентство з питань запобігання корупції. 2023).

Митниця посідає перше місце за поширеністю корупції серед усіх досліджуваних сфер. Згідно з даними опитування, 35,2% респондентів повідомили про корупційний досвід у взаємодії з митними органами, що хоча й менше, ніж 42,8% у 2021 році, однак це зниження не є статистично значущим. Водночас, 33% респондентів повідомили про перебування в конкретних контактних ситуаціях з ознаками корупції (Національне агентство з питань запобігання корупції. 2023).

Найпоширенішою корупційною ситуацією є послуги зі швидкого проходження митних формальностей, де про корупційний досвід зазначили 27,4% респондентів, які взаємодіяли з митними органами. Цей показник хоч і знизився на 5,2 відсоткових пункти порівняно з 2021 роком, однак зниження також не є статистично значущим (Національне агентство з питань запобігання корупції. 2023).

Аналіз показників також вказує на те, що 22,1% респондентів, які стикалися з митною сферою, повідомили про ініціативу корупційних дій з боку працівників митниці. Це є одним із найвищих показників серед інших сфер, що свідчить про

серйозну проблему корупції в митних органах України (Національне агентство з питань запобігання корупції. 2023).

Такі дані підкреслюють необхідність продовження реформ і посилення заходів боротьби з корупцією в митній сфері для підвищення довіри суспільства та забезпечення економічної безпеки держави. Високий рівень корупції в митних органах не тільки підриває економічну стабільність країни, але й створює значні перешкоди для розвитку чесного бізнес-середовища.

Одним з важливих аспектів в діяльності Державної митної служби України є реформа системи запобігання та протидії корупції. Успішне впровадження цієї реформи є необхідною умовою для формування довіри громадян до митних органів, підвищення економічного потенціалу країни та покращення добробуту українців. В рамках Держмитслужби діє Відділ з питань запобігання та протидії корупції – окремий структурний підрозділ, який підпорядковується безпосередньо Голові Держмитслужби і працює відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» та Типового положення про уповноважений підрозділ (уповноважену особу) з питань запобігання та виявлення корупції, затвердженого наказом Національного агентства з питань запобігання корупції від 27.05.2021 № 277/21.

Для ефективної боротьби з корупцією в митних органах забезпечено функціонування внутрішніх каналів повідомлення про корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення з боку працівників, що гарантує анонімність викривачів і перевірку їхніх повідомлень уповноваженими особами. Одним з найсучасніших способів подання таких повідомлень є використання QR-кодів на плакатах, розміщених у пунктах пропуску та підрозділах митного оформлення, розроблених у співпраці з міжнародними партнерами з програми EU4PFM. Ці QR-коди дають викривачам доступ до форми для подання повідомлень, зберігаючи їх анонімність на всіх етапах розгляду відповідно до Порядку організації в Держмитслужбі та її територіальних органах роботи з повідомленнями про корупцію, внесеними викривачами, затвердженого наказом Держмитслужби від 04.06.2021 № 415.

Для стимулювання викривачів та формування культури повідомлення про корупційні правопорушення, Наказом Держмитслужби від 07.04.2021 № 243 затверджено Положення щодо впровадження механізмів заохочення таких повідомлень (3). Ці заходи спрямовані на створення прозорої та відповідальної системи, що відповідає європейським стандартам і сприяє подальшій інтеграції України в ЄС (Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, 2022).

Використання міжнародного досвіду є критично важливим для успішного реформування митної системи України. Навчання у європейських партнерів допомагає вдосконалити українські митні процедури та сприяє гармонізації законодавства з нормами ЄС. Польський досвід, зокрема, є цінним прикладом, адже країна успішно адаптувала своє митне законодавство до стандартів Європейського Союзу і впровадила ефективні IT-системи для безпаперової митниці. Це дозволяє Україні запозичувати найкращі практики та технології, що сприятиме створенню сучасної та прозорої митної служби (Кабінет Міністрів України. 2024).

Міжнародна підтримка та співпраця з партнерами, такими як програма EU4PFM, допомагає Україні в реалізації стратегічних планів цифровізації митниці та підготовці до обміну інформацією з ЄС. Це включає впровадження передових IT-рішень, які забезпечують ефективний моніторинг та контроль митних операцій, а також підвищують прозорість та зменшують можливості для корупції. Завдяки такій співпраці Україна отримує можливість не лише інтегруватися до європейської митної системи, але й забезпечити надійний захист своїх кордонів та сприяти економічному розвитку (Кабінет Міністрів України. 2024).

Залучення європейського досвіду також підкреслює важливість антикорупційної політики в реформуванні митних органів. Польща, яка зіштовхувалася з подібними викликами, змогла побудувати систему, яка мінімізує ризики корупції та забезпечує прозорість у всіх митних процесах. Це є важливим орієнтиром для України, яка прагне досягти аналогічних стандартів, що сприятиме довірі суспільства до митної служби та підтримці інтеграційних процесів з ЄС.

3.3. Удосконалення митної політики України під впливом курсу на Євроінтеграцію

Наша держава станом на сьогодні є кандидатом у члени ЄС та ратифікувала Угоду про асоціацію з ЄС. Одним із найважливіших напрямків розвитку України є її прагнення до євроінтеграції, що безпосередньо впливає на реформування митної політики.

Відповідність митних стандартів європейським нормам стає ключовим завданням для забезпечення більшої ефективності та прозорості митних процедур. Це не лише сприяє активізації міжнародної торгівлі, але й покращує позиції України на світовому ринку, забезпечуючи стабільні надходження до державного бюджету. (Бліщук, К. 2023)

Євроінтеграція вимагає від України гармонізації митної політики з практиками Європейського Союзу, що включає модернізацію митних процедур, впровадження сучасних технологій та посилення міжнародного співробітництва. Ці зміни дозволяють спростити процеси митного контролю, знизити адміністративні бар'єри та підвищити конкурентоспроможність українських товарів на європейському ринку.

Активна участь органів державної влади та підтримка суспільства є критично важливою для успішної інтеграції України до європейського економічного простору. Удосконалення митної політики в контексті євроінтеграції дозволяє не лише забезпечити національні економічні інтереси, але й створює умови для стійкого економічного зростання. Завдяки гармонізації митних стандартів нашої держави з європейськими правилами, Україна зможе швидше адаптуватися до вимог Європейського Союзу, що сприятиме її економічному, політичному та соціальному розвитку.

«Глобалізаційні процеси позитивно впливають на економічну діяльність держави, зокрема відкриття можливостей для України як суб'єкта міжнародних економічних відносин, проте існують ризики, що пов'язані із порушенням митних правил, зменшення суми митних платежів, зростання контрабандних товарів тощо. Тому в цій ситуації виникає нагальна потреба щодо невідкладного реагування на

зовнішні загрози та оперативна протидія можливим наслідкам» (Войтенко І. С., Мазурець О. О. 2018. с. 69.).

Процес інтеграції України та ЄС покращить позиції України як учасника міжнародних відносин та позитивно вплине на подальшу репутацію нашої держави на міжнародній арені, однак варто заздалегідь обдумати, що б могло запобігти злочинам та адміністративним правопорушенням у митній сфері. Адже євроінтеграція передбачає також і зменшення митних формальностей та спрощення митних процедур.

Як зазначає Федотов, безсистемне реформування державної митної справи в тій чи іншій площині (враховуючи проекти постійних новацій, нововведень та інших рамкових стандартів) йдуть не на користь загальним правилам реалізації державної митної справи (Федотов, О. 2014).

До 2014 року наша держава у своїй митній політиці керувалася зокрема досвідом СРСР та пострадянських країн (Федотов, О. 2014). Однак через ряд подій її орієнтири істотно змінилися. Саме тому варто визначити основні вектори реформування митної політики у зв'язку з курсом України на євроінтеграцію.

«Європейський Союз митну політику характеризує як складову частину внутрішньої та зовнішньої політики держави, що здійснюють у рамках відповідних закріплених законом інституцій. Спільна митна політика Європейського Союзу спирається на митний союз, який полягає у ліквідації митних зборів та інших бар'єрів на шляху торговельних потоків між членами Союзу (кількісні обмеження, збори, що стягують на тій же основі, що й борг, тобто тільки від іноземних продуктів та ін.), а також створення загальної тарифної та митної політики між державами-членами Союзу та третіми країнами» (Войтенко І. С., Мазурець О., 2018. с. 71)

Україна нині претендує на те, щоб стати членом митного союзу та розширює ряд євроінтеграційних заходів (Договір про заснування Європейської Спільноти 1957 р.). Членство України в ЄС у перспективі означатиме те, що інституції ЄС реалізовуватимуть свої повноваження і щодо нашої держави також, а нормативно-правова база ЄС стане частиною національного законодавства України.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС вимагає удосконалення законодавства України відповідно до стандартів ЄС зокрема і в сфері митної політики.

Ч. 2 ст. 76 цієї Угоди передбачено такі зобов'язання сторін:

1) вжиття подальших заходів, спрямованих на скорочення, спрощення і стандартизацію даних і документації, що вимагаються митницею та іншими органами;

2) спрощення вимог і формальностей щодо швидкого випуску та розмитнення товарів;

3) забезпечення ефективних, швидких та недискримінаційних процедур, що гарантують право оскарження адміністративних дій, правил та рішень митних та інших органів, які стосуються товарів, пред'явлених митниці;

4) забезпечення збереження найвищих стандартів чесності, зокрема на кордоні, шляхом застосування заходів, що відображають принципи відповідних міжнародних конвенцій та документів у цій [митній] сфері, зокрема Декларації з професійної етики ВМО та Прототипу ЄС з митної етики (2007).

Положення цієї угоди мають на меті зокрема спрощення митних процедур і формальностей. Так, ч. 3 ст. 76 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС передбачено обов'язок нашої держави скасувати будь-які вимоги щодо обов'язкового використання митних брокерів (п. а) та перевірок перед відвантаженням або перевірок на місці призначення (п. б).

За ч. 4 цієї статті Україна має застосовувати ті ж міжнародні договори у сфері митної політики, що й країни ЄС (Генеральну угоду про тарифи й торгівлю 1994 року та Конвенцію про процедуру загального транзиту від 20 травня 1987 року).

Зазначені вище заходи мають на меті прискорення гармонізації законодавства України відповідно до стандартів ЄС, полегшення переміщення товарів через кордони між Україною та країнами-членами ЄС, усунення будь-яких бар'єрів, мінімізацію фінансових та людських ресурсів. Митні процедури та інші формальності в майбутньому мають стати значно простішими.

Вчений Уліцький говорить про одну з проблем реформування митної системи України, а саме орієнтацію на досвід ЄС та російської федерації в минулому. А колишній ЄС мав підходи, кардинально відмінні від підходів ЄС. Уліцький висловлює позицію, що «намагання України перебувати в орбіті євроінтеграційних процесів вигідно не лише нашій державі, а й країнам Європейського Союзу та Всесвітньої митної організації» (Уліцький, 2018).

Так, Україна та ЄС матимуть спільні погляди щодо використання норм міжнародних договорів на практиці, що спростить їх відносини щодо перевезення товарів, транзиту та багатьох інших аспектів митної політики.

Як зазначає Дорофєєва, «у сучасних умовах глобалізації та взаємного впливу країн на процеси організації та здійснення митної справи стає зрозумілим, що процеси правової конвергенції національних митних систем держав більш ефективні тоді, коли вони здійснюються на основі спеціально укладених міжнародних угод, а в окремих випадках і на основі актів, прийнятих у рамках міжнародних організацій, тобто за рахунок розроблення — єдиних стандартів поведінки в галузі митного регулювання» (Дорофєєва Л. М., 2019. с. 337).

Таким договором слугує саме Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка заклала фундамент для подальших євроінтеграційних заходів на найближчі десятиліття, зокрема й щодо митної політики.

Варто зазначити, що Україна вже розпочала тривалу роботу над адаптацією свого законодавства та митної політики до стандартів ЄС. Нині наша держава вже має статус кандидата у члени ЄС (Служба Віце-прем'єр-міністра України, 2022). Із кожним роком наша держава все більше уподібнює норми законодавства до стандартів ЄС.

Таким чином, Національна стратегія доходів на 2024 – 2030 роки передбачає зміну філософії податкових та митних органів шляхом обмеження втручання у діяльність бізнесу через консолідацію даних і перехід на роботу з неособленою інформацією. Одним із принципів цієї стратегії є співпраця з бізнесом, зокрема запровадження стандартного алгоритму дій митника (Національна стратегія доходів на 2024 – 2030 роки).

А також ця стратегія робить вагомий фокус на міжнародній співпраці та обміні інформацією між Україною та країнами-членами ЄС та тому, що Україна стане Східною митницею ЄС. Планується створити новий Митний кодекс України на основі кодексу ЄС, а також наділити митні органи України правоохоронною функцією (Національна стратегія доходів на 2024 – 2030 роки.).

Митні органи України матимуть такі повноваження:

- запровадження штрафів за порушення митних правил;
- оперативний розшук і досудове розслідування контрабанди (Національна стратегія доходів на 2024 – 2030 роки).

Можна зробити висновок, що ефективним заходом сприяння євроінтеграційній політиці є також цифровізація та розвиток технологій. Якщо інформація про перевезення була б у єдиних системах, це значно би спростило процес переміщення товарів, та це сприяло би розвитку бізнесів і зменшило би різного роду бюрократичні процедури та черги на кордонах.

Вжиття таких заходів сприятиме покращенню діалогу між органами державної влади та представниками бізнесу, митні процедури стануть більш прозорими, що мінімізує корупційні ризики та покращить постачання українських товарів на ринок ЄС, сприятиме масштабуванню вітчизняних бізнесів. Збільшення оборотів товарів, які перевозяться через кордон, позитивно вплине на державний бюджет і дозволить мінімізувати державний борг за рахунок податків і зборів.

Програма підтримки економіки України передбачає залучення 50 мільярдів євро в державний бюджет України протягом 2024 – 2027 років, які планується витратити зокрема й на реформування митної справи. За цією програмою адміністративний тиск на бізнес буде зменшено, а отже це сприятиме формуванню довіри підприємців та юридичних осіб до органів влади та всі процедури стануть більш прозорими. Також ці кошти планується витратити зокрема й на законотворчу роботу (Ukraine Facility. Програма фінансової підтримки України від Європейського Союзу.).

Одним із ключових законопроектів у сфері митної політики є Проект Закону про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких

положень Митного кодексу Європейського Союзу № 10411 від 16.01.2024. Метою цього нормативно-правового акта є, як зазначається у Пояснювальній записці, забезпечення: «1) виконання зобов'язань України в рамках Угоди в частині наближення митного законодавства України до митного законодавства ЄС [...]; 2) оновлення та доповнення положень Митного кодексу України з урахуванням найкращих європейських практик [...]».

Законопроект орієнтується на термінологію в митній справі, яка міститься в Регламенті Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 952/2013 від 9 жовтня 2013 року про встановлення Митного кодексу Союзу і передбачає зміну понятійного апарату чинного Митного кодексу України.

А також відповідно до цього законопроекту планується:

«1) створити концепцію митного представництва, аналогічну тій, що функціонує в країнах ЄС, визначивши загальні засади представництва, розділення видів представництва на пряме та непряме, розмежування відповідальності суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності та митного представника;

2) удосконалити критерії надання авторизацій, як наслідок існуючої необхідності в усуненні неточностей формулювань після початку розгляду заяв про надання авторизації на застосування спрощень;

3) запровадити європейський підхід щодо узагальнення положень стосовно митних режимів».

Цей законопроект враховує вимоги нормативно-правових актів ЄС у сфері митної політики та його складено відповідно до стандартів ЄС. На нашу думку, це найбільш конкретизоване та детальне джерело з описом усіх змін, які планується запровадити в найближчому майбутньому. Можна зробити висновок, що прийняття цього законопроекту мало б дуже позитивний вплив на гармонізацію законодавства України відповідно до стандартів ЄС.

Європейська Комісія у своїй доповіді за 2023 рік зробила висновки щодо рівня готовності України до вступу в ЄС у сфері митної політики. В цілому вона позитивно оцінила рівень змін нашої держави у сфері митної політики, які відбуваються попри повномасштабне вторгнення російської федерації та активні

бойові дії. Вже є такі досягнення, як:

- приєднання України до митної інформаційної системи ЄС;
- використання нової комп'ютеризованої транзитної системи;
- ефективність транзиту (с. 116).

Однак Європейська Комісія у зазначеній вище доповіді рекомендує попрацювати над удосконаленням митних процедур та криміналізувати більше правопорушень у сфері переправлення товарів через митні кордони, зокрема запобігти незаконному ввозу тютюнових виробів (с. 116).

Можна сказати, що Україна визначила гармонізацію свого законодавства відповідно до стандартів ЄС одним із ключових пріоритетів та векторів розвитку митної політики та вже має вагомі досягнення на шляху до євроінтеграції, однак робота над розробкою заходів митної політики в цьому напрямку все ще триває.

3.4. Рекомендації та пропозиції щодо оптимізації ролі митної політики у контексті захисту зовнішньоекономічних інтересів

З огляду на стрімке зростання викликів, таких як війни, зміни торговельних угод, а також необхідність відповідати стандартам ЄС та інших міжнародних організацій, актуальним є питання оптимізації митної політики.

Основною задачею митної політики є не лише контроль за переміщенням товарів через кордон, але й активне сприяння економічному розвитку через удосконалення митних процедур, що підтримують вітчизняні підприємства та сприяють їх конкурентоспроможності на світових ринках. В умовах модернізації глобальної економіки та постійних зовнішніх загроз, такий підхід дозволяє Україні ефективно захищати свої національні інтереси та адаптуватися до змін у міжнародній торгівлі.

Ефективність митної політики може бути значно підвищена шляхом інтеграції передових технологій та цифровізації процесів, що сприяє не тільки прозорості та зниженню корупції, але й забезпечує більш швидкий та ефективний

рух товарів. Це, в свою чергу, знижує вартість логістики для українських компаній та сприяє їхньому розвитку на зовнішніх ринках, відкриваючи нові можливості для міжнародної торгівлі.

Враховуючи ці аспекти, слід розглянути серію рекомендацій та пропозицій, спрямованих на оптимізацію ролі митної політики у контексті захисту зовнішньоекономічних інтересів України.

Стратегічні напрямки розвитку митної політики України повинні фокусуватися на кількох ключових аспектах. Перш за все, це стосується підвищення ефективності митного адміністрування. Забезпечення швидкого та якісного митного оформлення товарів і послуг сприяє не лише підвищенню конкурентоспроможності національних товаровиробників, але й залученню іноземних інвестицій.

Також не менш важливим є зміцнення боротьби з корупцією та нелегальним переміщенням товарів через державний кордон. Впровадження сучасних технологічних рішень, таких як системи електронного декларування та моніторингу, може значно підвищити прозорість митних процедур і мінімізувати людський фактор у прийнятті рішень.

Додатково, значення має інтеграція України у європейські та світові митні ініціативи, що дозволить не тільки удосконалювати власні підходи до митного регулювання, але й активніше застосовувати міжнародний досвід у цій сфері. Створення сприятливих умов для розвитку міжнародної торгівлі стає можливим через узгодження митного законодавства з міжнародними стандартами, що також сприятиме подальшій інтеграції України у глобальну економіку.

Врешті, у контексті глобальних економічних викликів, митна політика України має на меті не тільки захист внутрішнього ринку, але й забезпечення умов для стабільного економічного розвитку. Це становить важливий аспект економічної безпеки держави, особливо у складних умовах зовнішніх та внутрішніх викликів.

У процесі оцінки стратегічних напрямків розвитку митної політики для ефективного захисту зовнішньоекономічних інтересів України можна виділити

кілька ключових сфер діяльності. Спершу розглянемо реформацію митної політики, що є критичною для досягнення цілей сталого розвитку, що відповідає євроінтеграційним вимогам. Реформування митної політики України становить важливий елемент стратегічного розвитку в контексті забезпечення економічної безпеки та адаптації до європейських стандартів. Сучасні виклики, зокрема потреба інтеграції в європейський економічний простір, вимагають від України не тільки перегляду існуючих процедур, але й впровадження новітніх практик у митному регулюванні. Це включає вдосконалення інструментарію контролю, оптимізацію митних процедур, та підвищення прозорості митних операцій. Такі заходи сприяють не тільки підвищенню ефективності митної політики, але й формують умови для зростання довіри міжнародних торговельних партнерів. Відтак, реформація митної політики вважається ключовим аспектом в досягненні сталого розвитку, що узгоджується з глобальними економічними тенденціями та вимогами, ставлячи Україну на шлях до значного покращення її зовнішньоекономічних відносин (Євген Борщук, Юрій Дум'як, 2020).

Наступний аспект стосується забезпечення економічної безпеки через діяльність митної політики, де велика увага приділяється адаптації до законодавчих ініціатив ЄС для поліпшення митної безпеки. Забезпечення економічної безпеки через митну діяльність включає стратегічний фокус на адаптацію до законодавчих ініціатив Європейського Союзу, що спрямовані на поліпшення митної безпеки. Це передбачає імплементацію новітніх технологій та процедур, які спрощують митне оформлення, а також посилюють контроль за переміщенням товарів через кордон. Важливою складовою є інтеграція стандартів та практик ЄС у національну митну систему, що дозволяє зміцнити прозорість і забезпечити вищий рівень виявлення та запобігання митним правопорушенням. Впровадження таких заходів є важливим не тільки для забезпечення національної безпеки, але й для підтримки вільної та безпечної торгівлі, яка є ключовим фактором економічного зростання та інтеграції України у світову економічну спільноту. Особлива увага при цьому приділяється ефективності митних процедур, що безпосередньо впливає на швидкість та якість обробки міжнародних вантажів,

що, в свою чергу, підтримує конкурентоспроможність національної економіки (Ensuring Economic Security of Ukraine in the Sphere of Foreign Economic Activity, 2020).

Завдання реформування митної політики України в контексті модернізації та відповідності міжнародним стандартам є важливим аспектом, який вимагає впровадження нових підходів та процедур. Оновлення митного законодавства, стандартизація процесів, а також інтеграція передових технологій є ключовими елементами цих реформ. Це включає в себе впровадження електронного декларування, автоматизацію митних контролів, а також залучення новітніх методів боротьби з контрабандою і корупцією. Значна увага приділяється також підвищенню компетенцій митних службовців, навчанню та сертифікації відповідно до міжнародних вимог, що дозволяє підвищити якість і швидкість митного оформлення, забезпечуючи при цьому суворе дотримання міжнародних норм і правил. Окрім того, акцент робиться на підвищенні прозорості митних процедур, що є важливим для залучення іноземних інвестицій та підтримки вільної торгівлі. Загалом, ці кроки спрямовані на створення ефективної, сучасної та конкурентоспроможної митної системи, яка сприятиме стабільному економічному зростанню та зміцненню зовнішньоекономічної позиції України на міжнародній арені (Дорофєєва, Т. Корнєва, 2021).

Оцінка ролі митної політики в економічній стабільності країни, особливо в умовах воєнного стану, вказує на значення митного оподаткування у фінансовій стабільності. Митне оподаткування стає не тільки джерелом значних доходів для державного бюджету, але й ефективним інструментом регулювання економіки. За умов воєнного стану, коли традиційні джерела фінансування можуть бути обмежені, митниця відіграє ключову роль у забезпеченні фінансових ресурсів, необхідних для підтримки обороноздатності та безпеки країни. Через стратегічне використання митних тарифів, держава може також регулювати економічні процеси, стимулюючи виробництво внутрішнього ринку та захищаючи національних виробників від зовнішньої конкуренції. Крім того, ефективна робота митної служби сприяє протидії економічній контрабанді та забезпечує дотримання

санкцій, що є особливо актуальним під час воєнних конфліктів. Митниця виступає як перший бар'єр проти нелегального імпорту зброї та інших товарів, що можуть підтримувати ворожі дії. Це забезпечує не лише фінансову, але й фізичну безпеку держави. В умовах воєнного стану роль митної політики в економічній стабільності набуває нового виміру, акцентуючи на необхідності швидкого адаптування до змінюваних умов та забезпечення ефективної інтеграції з міжнародними фінансовими системами та ринками (Максименко, І., Чумак, О., & Акімов, А. 2023).

Синхронізація митної політики з сучасними соціальними викликами, зокрема економічними та військовими загрозами, вимагає глибокого переосмислення і вдосконалення. Цей процес передбачає не лише реакцію на негайні загрози, але й планування довгострокових стратегій, здатних адаптувати митну політику до швидкозмінних умов глобальної та національної економіки. Забезпечення гнучкості і ефективності митних операцій в умовах криз вимагає інтеграції передових технологій, оптимізації процедур та підвищення професіоналізму митних службовців. Активне впровадження цифрових технологій може значно підсилити можливості швидкого реагування на митниці, забезпечуючи автоматизацію контрольних процесів і зниження людського фактору в прийнятті рішень. Це дозволяє не тільки збільшити ефективність митних перевірок, але й мінімізувати можливості для корупції та зловживань. Розвиток міжнародної співпраці та обміну інформацією також відіграє ключову роль у підвищенні трансграничної безпеки, дозволяючи Україні ефективніше взаємодіяти з партнерами для запобігання контрабанді та іншим видам транскордонної злочинності. Таким чином, адаптація митної політики до сучасних викликів є невід'ємною частиною забезпечення економічної та національної безпеки, вимагаючи постійного оновлення підходів і методів у відповідь на динамічні зміни у світовій економіці та політиці (Клим, 2022).

Фіскальна функція митної політики, як важлива складова забезпечення ефективності механізму її формування, потребує постійного аналізу та оптимізації. Це включає перегляд та удосконалення митних тарифів, податкових ставок, і

методів збору податків із зовнішньоекономічної діяльності. Важливість цієї функції полягає в тому, що вона не лише сприяє наповненню державного бюджету, а й регулює економічні потоки між країнами, стимулюючи або стримуючи імпорт та експорт певних товарів через митні належності. Оптимізація фіскальної функції передбачає використання новітніх технологій для забезпечення прозорості та ефективності митних процедур, що допоможе зменшити витрати часу і ресурсів, як для митних органів, так і для бізнес-структур. Зокрема, впровадження електронних систем декларування, автоматизованих систем контролю за переміщенням товарів та використання штучного інтелекту для аналізу даних можуть суттєво підвищити ефективність митної роботи. Активне впровадження міжнародних стандартів та практик, а також постійне вдосконалення внутрішніх процесів, дозволить Україні краще інтегруватися в світову торговельну систему, підвищивши її конкурентоспроможність. Ключ до успіху в цій сфері лежить у забезпеченні балансу між захистом внутрішнього ринку та стимулюванням міжнародної торгівлі. Оптимізація фіскальної функції також має сприяти розвитку довіри між державою та бізнес-спільнотами, що є фундаментом для здорової економічної атмосфери. На додаток до внутрішніх зусиль, міжнародне співробітництво відіграє вирішальну роль у виробленні ефективних фіскальних стратегій, що включає обмін найкращими практиками, спільні навчальні програми та технічну допомогу від міжнародних партнерів. Ці заходи допомагають забезпечити, що Україна не лише відповідає глобальним стандартам, але й активно впливає на формування міжнародних правил та процедур у митній сфері. Загалом, фіскальна функція митної політики є критичною для забезпечення економічної стабільності України. Її ефективне виконання вимагає сучасного підходу до митного адміністрування, що ґрунтується на принципах прозорості, справедливості та відповідальності, а також активної участі в міжнародних економічних процесах (Бугель, 2021).

Імплементация митної політики в контексті покращення її нормативно-правової підтримки стає ключовою для відповідності до міжнародних норм та стандартів. Прийняття та адаптація законодавства, яке відповідає міжнародним стандартам, сприяє не лише поліпшенню іміджу України на міжнародній арені, але

й забезпечує більш ефективний захист національних економічних інтересів. Оновлення митного законодавства дозволяє оптимізувати процедури, зменшити час митного оформлення та знизити витрати для бізнесу, що, в свою чергу, підвищує конкурентоспроможність українських товарів на світовому ринку. Цей процес також передбачає активну участь у міжнародних митних організаціях та форумах, що допомагає Україні не тільки слідувати кращим світовим практикам, але й вносити свій вклад у розробку міжнародних правил. Така інтеграція дозволяє українським законодавчим та виконавчим органам краще розуміти глобальні тенденції та виклики, що стоять перед митними адміністраціями у всьому світі, і відповідно реагувати на них. Таким чином, імплементація митної політики в контексті покращення нормативно-правової підтримки є ключовим елементом для забезпечення зовнішньоекономічних інтересів України. Вона не тільки забезпечує відповідність міжнародним вимогам, але й сприяє створенню сприятливих умов для розвитку національної економіки та зміцнення економічної безпеки держави (Клим, 2020).

Розробка української митної політики в контексті європейської інтеграції, особливо в плані вирівнювання з нормами ЄС, має стратегічне значення для майбутнього зовнішньоекономічного співробітництва та розвитку. Адаптація української митної системи до стандартів Європейського Союзу є критичною для спрощення торгівлі, зниження бар'єрів та покращення взаємної торгової вигоди між Україною та країнами-членами ЄС. Це також забезпечує Україні доступ до нових ринків і сприяє залученню іноземних інвестицій, що підтримує економічне зростання та створення робочих місць. Ефективна імплементація митних реформ, що відповідають європейським стандартам, не тільки сприятиме вільній торгівлі, але й важлива для боротьби з корупцією в митній сфері. Прозорість процедур, введення електронних систем декларування та оцінки ризиків допомагає зменшити людський фактор та можливості для зловживань. Такі заходи не тільки зміцнюють довіру між бізнесом і державою, але й підвищують ефективність митних служб, роблячи процеси більш швидкими та менш вартісними. Також, розвиток в контексті європейської інтеграції сприяє гармонізації законодавства в області

захисту інтелектуальної власності, екологічних норм, правил безпеки продукції, що є важливим для забезпечення якості і безпеки товарів на ринку. Ці зусилля не тільки важливі для українських виробників, але й для європейських споживачів, які отримують доступ до вищих стандартів товарів. В умовах глобалізації та взаємозалежності світових ринків, узгодження митної політики України з європейськими стандартами є стратегічно важливим кроком, який відкриває двері для подальшої інтеграції в європейські та глобальні економічні системи (Development of Ukraine's Customs Policy in the Context of European Integration, 2023).

Стан регулювання зовнішньоекономічної діяльності та його вплив на митну політику вимагає постійного моніторингу та адаптації до глобальних економічних умов. Сучасний стан регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні потребує ефективного моніторингу та швидкої адаптації до змін у глобальному економічному середовищі. Це особливо важливо в контексті збереження конкурентоспроможності національної економіки, що вимагає не лише реагування на короткострокові коливання в міжнародній торгівлі, але й прогнозування довготривалих трендів та їхніх наслідків для вітчизняних виробників і експортерів (State Regulation of Foreign Economic Activity by L. Akimova, O. Akimov, Olha Oleksandrivna Liakhovich, 2017).

Врешті-решт, аналіз викликів і можливостей для реформування митної політики України підкреслює необхідність широкомасштабних трансформацій, спрямованих на зміцнення економічної безпеки та захист зовнішньоекономічних інтересів країни (Шевченко, Шульга, 2019).

ВИСНОВКИ

Отже, митна політика України є важливим інструментом у захисті зовнішньоекономічних інтересів країни. Основні функції та завдання митної політики у контексті захисту зовнішньоекономічних інтересів включають забезпечення контролю за переміщенням товарів через кордон, удосконалення митних процедур для підтримки вітчизняних підприємств і сприяння їх конкурентоспроможності на світових ринках. Важливу роль відіграє також адаптація до змін міжнародних договорів та імплементація міжнародних стандартів, а також її роль на шляху до інтеграції в ЄС.

Ключовими викликами для митної політики України є корупція, недостатній рівень автоматизації митних процедур, а також потреба у вдосконаленні нормативно-правової бази. Ці проблеми знижують ефективність роботи митних органів і вимагають значних зусиль щодо оптимізації та модернізації для забезпечення прозорості та ефективності митних операцій, що є критично важливим для захисту економічних інтересів країни. Подолання цих проблем передбачає впровадження електронних систем декларування, автоматизацію процесів та активну боротьбу з корупцією.

Основні напрями співпраці України з міжнародними партнерами включають інтеграцію до світових митних ініціатив, обмін інформацією та найкращими практиками, а також участь у міжнародних економічних організаціях. Це дозволяє не тільки вдосконалити митні процедури, але й зміцнити зовнішньоекономічні позиції України на міжнародній арені, створюючи умови для більшої відкритості та ефективності торгівлі. Співпраця з Європейським Союзом у рамках Угоди про асоціацію та з іншими міжнародними організаціями сприяє гармонізації українських митних стандартів із міжнародними нормами, що забезпечує зростання інвестиційної привабливості та економічної стабільності країни.

Методи та інструменти, які використовуються митною політикою України, включають митні тарифи, ліцензування, квотування, а також сучасні технологічні рішення, такі як електронне декларування та системи моніторингу. Аналіз цих

інструментів показує, що їх вдосконалення, зокрема через автоматизацію та зниження корупційних ризиків, може значно підвищити ефективність митної політики та сприяти кращому захисту зовнішньоекономічних інтересів країни. Впровадження таких інструментів стає ще більш важливим у контексті євроінтеграції, оскільки відповідність європейським стандартам забезпечує інтеграцію України в єдиний митний простір ЄС, сприяючи зниженню бар'єрів у торгівлі та підвищенню ефективності митних операцій.

Потенційні сценарії розвитку митної політики України включають адаптацію до європейських стандартів, впровадження новітніх технологій для митного контролю та вдосконалення законодавчої бази. Такі зміни сприятимуть підвищенню прозорості та ефективності митних процедур, що в свою чергу зміцнить економічну безпеку та конкурентоспроможність України на міжнародній арені. В умовах євроінтеграції, розвиток митної політики повинен включати не тільки технічні вдосконалення, але й інституційні реформи, спрямовані на підвищення професіоналізму та прозорості митних органів, а також забезпечення відповідності найкращим європейським практикам.

Інтеграція України до світової митної системи є критично важливою для забезпечення її економічного зростання та стабільності. Це дозволяє знизити торговельні бар'єри, покращити митні процедури та залучити іноземні інвестиції. Крім того, активна участь у міжнародних митних ініціативах допомагає Україні адаптувати свої митні стандарти до глобальних вимог, що зміцнює її позиції на світовій арені та сприяє стабільному розвитку зовнішньоекономічної діяльності. У контексті євроінтеграції, інтеграція до світової митної системи є стратегічно важливою, оскільки забезпечує Україні доступ до нових ринків, сприяє зростанню експортного потенціалу та зміцнює економічну безпеку країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Яковлев М. В. Застосування кейс-стаді як методу політичних досліджень: спроба типологізації. Наукові записки НаУКМА. 2011. Т. 121. С. 13–16. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7ebff8ed-136c-4180-8733-c24a0abdab6e/content>
2. Meyer C. B. A case in case study methodology. *Field Methods*. 2001. Т. 13, № 4. С. 329–352. URL: <https://doi.org/10.1177/1525822X0101300402>.
3. Arzaluz Solano S. La utilización del estudio de caso en el análisis local. *región y sociedad*. 2016. Т. 17, № 32. URL: <https://doi.org/10.22198/rys.2005.32.a601>
4. Morgenthau H. *Politics among nations: the struggle for power and peace*. 2-ге вид. New York : Alfred A. Knopf, 1956. 752 с.
5. Требін М. П., Герасіна Л. М., Панфілов О. Ю. Теорія міжнародних відносин : Підручник. Харків : Право, 2022. 472 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/373632507_Pidruc_Teoria_miznarodni_h_vidnosin_Trebin_2022_PV1
6. Weldes J. Constructing National Interests. *European Journal of International Relations*. 1996. Т. 2, № 3. С. 275–318. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1354066196002003001>
7. Центр економічного відновлення. (2023). Національна економічна стратегія України 2030. URL: <https://nes2030.org.ua/#rec246061582>.
8. Котик Ю. В. Економізація зовнішньої політики незалежної України. *Політичне життя*. 2020. № 3. С. 102–116. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/9324>
9. Кабінет Міністрів України. (2021). Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року (Постанова № 179 від 3 березня 2021 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF>
10. Meier S. A. *Cycles of American History*. Houghton Mifflin Harcourt Trade & Reference Publishers, 1999. URL:

https://books.google.com.ua/books/about/The_Cycles_of_American_History.htm?id=0uz1reaKenQC&redir_esc=y

11. Вергелюк Ю., Болдова А., Москаленко Н. Проблеми забезпечення боргової стійкості України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2958>
12. Reeves J. S. The Idea of National Interest. *American Political Science Review*. 1934. Т. 28, № 3. С. 506–507. URL: <https://doi.org/10.2307/1947477>
13. Benson O. In defense of the national interest: a critical examination of american foreign policy. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*. 1952. Т. 279, № 1. С. 181. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/000271625227900124>
14. Levi W. National Interest. By Joseph Frankel. *American Political Science Review*. 1971. Т. 65, № 2. С. 587–588. URL: <https://www.jstor.org/stable/1406232>
15. Nuechterlein D. E. United States national interests in a changing world. [Lexington] : University Press of Kentucky, 1973. 203 p. URL: https://uknowledge.uky.edu/upk_political_science_international_relations/15/
16. Krasner S. D. Sovereignty: Organized hypocrisy. Princeton, N.J : Princeton University Press, 1999. 264 p. URL: <https://www.jstor.org/stable/j.ctt7s9d5>
17. Rohrlich P. E. Economic culture and foreign policy: the cognitive analysis of economic policy making. *International Organization*. 1987. Т. 41, № 1. С. 61–92. URL: https://econpapers.repec.org/article/cupintorg/v_3a41_3ay_3a1987_3ai_3a01_3ap_3a61-92_5f00.htm
18. Allison G. Conflict and cooperation: Evolving theories of international relations. Chapter 7: Decision-making process theory. / ред. М. Genest. 2-ге вид. Belmont, CA : Thomson/Wadsworth, 2004. С. 460–485.
19. Kanter A., Clapp P., Halperin M. H. Bureaucratic Politics and Foreign Policy. Brookings Institution Press, 2007.

20. KATZENSTEIN P. J. Regionalism in Comparative Perspective. Cooperation and Conflict. 1996. Vol. 31, no. 2. P. 123–159. URL: <https://doi.org/10.1177/0010836796031002001>
21. Pahre R., Papayoanou P. A. Using Game Theory to Link Domestic and International Politics. Journal of Conflict Resolution. 1997. Vol. 41, no. 1. P. 4–11. URL: <https://doi.org/10.1177/0022002797041001001>
22. Kadala V., Guzenko O., Bondarenko O. ECONOMIC SECURITY AS A TOOL FOR THE PROTECTION OF NATIONAL INTERESTS. Baltic Journal of Economic Studies. 2023. Vol. 9, no. 4. P. 111–118. URL: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2023-9-4-111-118>
23. Brück T. AN ECONOMIC ANALYSIS OF SECURITY POLICIES. Defence and Peace Economics. 2005. Vol. 16, no. 5. P. 375–389. URL: <https://doi.org/10.1080/10242690500210864>
24. McGuire M. Economic Analysis and International Security. Public Policy Review. 2010. Vol. 6. P. 313–346. URL: <https://ideas.repec.org/a/mof/journal/ppr008e.html>
25. Cable V. What is international economic security?. International Affairs. 1995. Vol. 71, no. 2. P. 305–324. URL: <https://doi.org/10.2307/2623436>
26. Nahaieva, O., Rymar, O., Chorny, O., Makhanets, L., & Shyshpanova, N. 2021. Foreign State Economic Policy In The Context Of Economic Security. URL: <http://library.stik-ptik.ac.id/detail?id=57994&lokasi=lokal>
27. Holsti K. J. Politics in command: foreign trade as national security policy. International Organization. 1986. Vol. 40, no. 3. P. 643–671. URL: <https://doi.org/10.1017/s0020818300027302>
28. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство», (27, частина 1). Випуск 27, частина 1. 2019. Колектив авторів. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/27_1_2019ua/27_1_2019.pdf.

29. Dielini M. MODERN TRENDS IN UKRAINIAN FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY. ГРААЛЬ НАУКИ. 2021. P. 38–40. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.19.11.2021.003>
30. Kovtoniuk, K., Molchanova, E., Savych, O., Demkiv, Y., Piankova, O., & Kudinova, A. (2023). Estimation of the Impact of Macroeconomic Factors on Investment Activity in Ukraine. *2023 13th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)*, 255-260. <https://doi.org/10.1109/ACIT58437.2023.10275518>.
31. Kuhareva O. TRENDS IN FOREIGN ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE. Business Navigator. 2021. No. 3(64). URL: <https://doi.org/10.32847/business-navigator.64-12>
32. KORNEVA T. Efficiency of Administrative and Legal Regulation of the Ukrainian Foreign Economic Activity in Modern Conditions. University Scientific Notes. 2021. P. 72–83. URL: <https://doi.org/10.37491/unz.84.7>
33. FOREIGN ECONOMIC STRATEGIC PRIORITIES OF UKRAINE / A. S. Filipenko et al. Academic Review. 2023. Vol. 2, no. 59. P. 249–269. URL: <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2023-2-59-17>
34. Марутян Р. АНАЛІЗ ЧИННИХ СТРАТЕГІЧНИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ. Наукові перспективи (Naukovі perspektivi). 2022. № 9(27). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-9\(27\)-148-156](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-9(27)-148-156)
35. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року "Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року" URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>
36. Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року РНБО; Рішення від 11.08.2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0048525-21#Text>

37. Гребельник, О. П., & Косяк, О. В. (2023). СТАНОВЛЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ПІД ЧАС НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ. Актуальні дослідження правової та історичної науки. Випуск 54: матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції (м. Тернопіль, Україна, м. Ополе, Польща, 12–13 жовтня 2023 р.)/редкол.: О. Яремко та ін. ГО “Наукова спільнота”. WSZIA w Opolu. Тернопіль: ФО-П Шпак ВБ 2023. 101 с. ISSN 2617-2364. У виданні вміщено наукові публікації Міжнародної наукової інтернет-конференції, 68. URL: https://www.lex-line.com.ua/?language=ru&go=full_article&id=3685
38. Постанова Кабінету Міністрів Української РСР "Про порядок реалізації Закону УРСР "Про перелік міністерств та інші центральні органи державного управління Української РСР" № 12 від 24 травня 1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/12-91-п#Text>
39. Козій, О. В. ВИНИКНЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ. РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ: ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МИТНОЇ ТА ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ, 50. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/Tezy_14.05.20.pdf#page=50
40. Melnyk O., Adamiv M., Todoshchuk A. THE HISTORY OF UKRAINIAN CUSTOMS SYSTEM DEVELOPMENT: KEY PROBLEMS AND ACHIEVEMENTS IN TERMS OF EUROPEAN INTEGRATION. *Ekonomika ta derzhava*. 2018. № 10. С. 4. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2018.10.4>
41. Дорофеева, Л. М. (2019). Адміністративно-правове регулювання організації та діяльності митних органів в контексті євроінтеграційного вибору України. дис.... д-ра. юрид. наук: 12.00. 07. ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Ужгород, 523.
42. Закон України "Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції" від 17 липня 1997 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/468/97-вр#Text>

43. Ченцов В. Еволюція управління митною системою України в 1990- 2000-х рр. Матеріали V міжнародної наукової школи-семінару «Історія торгівлі, податків та мита», 27-28 жовтня 2011 р. Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2011. С. 8-10. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-6174-7/3.pdf>
44. Саварець А. Український та зарубіжний досвід побудови митних органів: рекомендації для сучасної України. URL: http://www.ier.com.ua/files/Projects/Projects_2014/Trade_Facilitation_dialogue/Ukrainian_customs_service_Savarets_2017.pdf
45. Стратегічні ініціативи розвитку ДФС до 2020 року Прес-служба ДФС України від 12.01.2018р. URL: https://buh.ligazakon.net/news/167792_dfs-pro-strategchn-napryami-rozvitku-do-2020-roku
46. Кийда Л. І., Шевченко Н. І. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ. Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління. 2020. № 4. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.4.66>
47. Бороденко Т. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР В МИТНОМУ АДМІНІСТРУВАННІ УКРАЇНИ. Grail of Science. 2023. № 24. С. 132–139. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.02.2023.021>
48. Терновий Б.В. Правовий статус державної митної служби України в забезпеченні фінансової безпеки держави. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ. URL: https://www.dpu.edu.ua/images/2023/Photo_dlya_novyn_2023/Kafedra%20publichnogo%20prava/Zbirnik_FIn_bezpeka_2023.pdf
49. Скриньковський Р., Процевят О., Павленчик Н., Цюх С. Сучасні тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності України в умовах війни. Traektoriâ Nauki = Path of Science . 2022. Vol. 8, No. 6. P. 1001–1008. URL: <https://doi.org/10.22178/pos.82-2>

50. Тенденції зовнішньої торгівлі товарами УкрСалій Є. Ю., Салій О. О. ЗМІНИ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ. Journal of Strategic Economic Research. 2023. № 3. С. 58–71. URL: <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2023.3.6>
51. Тенденції зовнішньої торгівлі товарами за підсумками 2021 року. Національний інститут стратегічних досліджень. 2022. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/tendentsiyi-zovnishnoyi-torhivli-tovaramy-ukrayiny-za>
52. World Trade Organization. (2022, April 8). Trade and development: WTO Secretariat note examines impact of the crisis in Ukraine on global trade and development. URL: https://www.wto.org/english/news_e/news22_e/devel_08apr22_e.htm
53. Us, I., & Havrylenko, N. (2022). Вплив війни на зовнішню торгівлю України (за підсумками першого півріччя 2022 р.). Центр зовнішньополітичних досліджень, НІСД. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-08/_us-gavrilenko-tablici_merged_0.pdf
54. Gvozdyova, O., & Kornilyuk, R. (2023). За вісім місяців 2023-го Україна експортувала товарів на \$24,5 млрд. Що це за позиції та які країни купують українське? Forbes.ua. <https://forbes.ua/money/silne-pleche-agrariiv-za-visim-misyatsiv-2023-go-agrosector-prinis-ukraini-u-pyat-raziv-bilshe-viruchki-nizh-metalurgiya-zagalom-mi-eksportovali-tovarov-na-245-mlrd-yaki-kraini-kupuyut-ukrainske-dosli-11102023-16579>
55. «Хліб» замість «металу»: як Україна намагається втриматися на міжнародних товарних ринках. VoxUkraine | «Вокс Україна» – більше ніж найкраща аналітика про Україну. URL: <https://voxukraine.org/hlib-zamist-metalu-yak-ukrayina-namagayetsya-vtrymatysya-na-mizhnarodnyh-tovarnyh-rynka>
56. Левко, М. М. (2016). Митно-тарифне регулювання в системі забезпечення економічної безпеки держави (дис. к.е.н.). Львів. URL:

http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/naukova%20diyalnist/dorobok_zdobuvachiv/Levko_d.pdf

57. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. № 959-ХІІ; редакція від 28.06.2015 р. на підставі 222-19. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
58. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
59. Закон України «Про Митний тариф України». База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text>
60. Закон України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту». База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-14#Text>
61. Ковальова, М. (2023). ВПЛИВ ЗАХОДІВ ТАРИФНОГО ТА НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ. *Економіка та суспільство*, (51). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-5>
62. 1 січня 2023 року набрав чинності новий Закон "Про Митний тариф України" URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/216436_1-schnya-2023-roku-nabrav-chinnost-noviy-zakon-pro-mitniy-tarif-ukrani
63. Легкоступ, І., Саїнчук, Н., & Соколюк, М. (2023). МИТНІ ПЛАТЕЖІ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. *Економіка та суспільство*, (52). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-43>
64. Verkhovna Rada of Ukraine. (2010). Податковий кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
65. Ачкасова, С., Москаленко, Н., & Головей, Ю. (2023). АНАЛІЗ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ ТА ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ СТРУКТУРИ УКРАЇНИ. *Економіка та суспільство*, (56). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-33>

66. Державна митна служба України. (2024). У 2023 році Держмитслужба перерахувала до бюджету 459,8 млрд грн. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/u-2023-rotsi-derzhmitsluzhba-pererakhuvala-do-biudzhetu-4598-mlrd-grn-1438>
67. Makarova, O. (2021). THE IMPACT OF STATE CUSTOMS POLICY ON THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN DOMESTIC MARKET. Trends in Development of Innovative Scientific Research in the Context of Global Changes. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-076-6-32>.
68. Бліщук, К. (2023). ЄВРОПЕЙСЬКІ ВЕКТОРИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ. *Економіка та суспільство*, (48). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-30>
69. Войтенко І. С., Мазурець О. О. Реформування митної політики та безпеки в Україні в умовах євроінтеграції. Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). Вип. 1–2 (10–11) 2018. С. 68 – 73. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=muvnudp_2018_1-2_16
70. Федотов О. П. Концепція реалізації державної митної справи / О. П. Федотов // Митна справа. 2014. № 4. С. 42 — 48. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=Ms_2014_4_9
71. Договір про заснування Європейської Спільноти 1957 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text
72. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011?find=1&text=%D0%BC%D0%B8%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%97#w1_1

73. Уліцький А. Г. Реформи митної системи України в контексті євроінтеграційних процесів. Публічне управління і адміністрування в Україні. Механізми державного управління. Випуск 3, 2018. С. 85 – 89. URL: <https://pag-journal.iei.od.ua/archives/2018/3-2018/18.pdf>
74. Дорофєєва Л. М. Європейський вектор розвитку української митниці: монографія / Л. М. Дорофєєва. – Дніпро : УМСФ, 2019. 448 с. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/3509/1/%D0%94%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%94%D0%B2%D0%B0%20%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf>
75. Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes>
76. Національна стратегія доходів на 2024 – 2030 роки. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy.pdf>
77. Ukraine Facility. Програма фінансової підтримки України від Європейського Союзу. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/>
78. Проект Закону про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу № 10411 від 16.01.2024. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43539>
79. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 952/2013 від 9 жовтня 2013 року про встановлення Митного кодексу Союзу. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_009-13#Text
80. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee, and the Committee of the Regions 2023 Communication on EU Enlargement policy. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf

81. Customs Policy of Ukraine in the Context of Modern Social Challenges by Andrii Klym (2022) URL: <https://science.lpnu.ua/dg/all-volumes-and-issues/issue-129-2022/customs-policy-ukraine-context-modern-social-challenges>
82. Natalie Yuriivna Shevchenko, Shulga Ievgenii Viktorovych. Review on Status and Trends in Taxation of Foreign Economic Operations in Ukraine. *International Journal of Economics, Finance and Management Sciences*. Special Issue: Taxation of Foreign Economic Operations with Agricultural Products. Vol. 7, No. 4, 2019, pp. 103-106. URL: <https://www.sciencepublishinggroup.com/article/10.11648/j.ijefm.20190704.12>
83. Kostiana, Oksana V. (2020) “The Essence of the Customs Security and Its Place in the National Security System of the State.” *Business Inform* 11:76–82. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-11-76-82>
84. Makarova, O. (2021). THE IMPACT OF STATE CUSTOMS POLICY ON THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN DOMESTIC MARKET. *Trends in Development of Innovative Scientific Research in the Context of Global Changes*. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-076-6-32>.
85. Dorofeeva L. M., Korneva T. V. New challenges for reforming the customs service of Ukraine. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*. 2021. No. 65. P. 233–237. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.65.42>.
86. ENSURING ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE IN THE SPHERE OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY / D. Zhuravlov et al. *Journal of Security and Sustainability Issues*. 2020. URL: https://www.researchgate.net/publication/343565382_ENSURING_ECONOMIC_SECURITY_OF_UKRAINE_IN_THE_SPHERE_OF_FOREIGN_ECONOMIC_ACTIVITY
87. Калашник, О. В., & Пихтіна, Н. В. МИТНА ПОЛІТИКА, ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ CE Мороз. Програмний комітет, 253 URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/12830/1/%D0%91%D1%96%D1>

[%80%D1%82%D0%B0_%D0%91%D1%83%D1%80%D0%B3%D1%83_%D0%A4%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D0%B0.pdf](#)

88. Maksymenko, I., Chumak, O., & Akimov, A. (2023). EFFICIENCY OF THE CUSTOMS TAXATION SYSTEM AS A KEY COMPONENT OF UKRAINE'S FINANCIAL STABILITY IN THE CONTEXT OF WAR. *Baltic Journal of Economic Studies*. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2023-9-3-137-144>.
89. Каріх, І. В. Ільченко ОВ. ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК СКЛАДОВОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2023 № 66 УДК 342.9 DOI URL: <https://doi.org/10.32782/2307-1745.2023.66.7>
90. Levko, M. (2016). СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ ТА МІСЦЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ. *Науковий вісник НЛТУ України*, 26(2), 95-103. <https://doi.org/10.15421/40260216>
91. Костяна О. В. Митна безпека: її сутність і місце в системі національної безпеки держави. *Бізнес Інформ*. 2020. №11. С. 76–82. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-11-76-82>
92. Європейська Комісія. (2024). Україна: Питання прав людини та верховенства права. URL : https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/index_en
93. Рогатинська, Н. (2022). Загальна характеристика злочинності у митній сфері. *Актуальні проблеми правознавства*, 1(29), 113-118. DOI:10.35774/app2022.01.113 URL: <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/apl/article/view/1325/1371>
94. Національне агентство з питань запобігання корупції. (2023). Корупція в Україні 2022: Розуміння, сприйняття, поширеність. Звіт за результатами опитування населення та бізнесу. Київ. Retrieved from <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/1f23b766-e031-4c3f-81a4-0167b4f93116.pdf>

95. Наказ Національне агентство з питань запобігання корупції від 27.05.2021 № 277/21 «Про затвердження Типового положення про уповноважений підрозділ (уповноважену особу) з питань запобігання та виявлення корупції» Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 14 липня 2021 р. за № 914/36536. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0914-21#Text>.
96. Порядок організації в Держмитслужбі та її територіальних органах роботи з повідомленнями про корупцію, внесеними викривачами, затвердженого наказом Держмитслужби: наказ Держмитслужби від 04.06.2021 № 415 URL: <https://customs.gov.ua/>.
97. Про затвердження Положення щодо впровадження в Держмитслужбі та її територіальних органах механізмів заохочення викривачів та формування культури повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції»: Наказ Держмитслужби від 07.04.2021 № 243. URL: <https://customs.gov.ua/>.
98. Міністерство внутрішніх справ України, Національна академія внутрішніх справ, Консультативна місія ЄС в Україні, Національна академія правових наук України. (2022). Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 8–9 грудня 2022 року). Присвячено Міжнародному дню боротьби з корупцією. URL: https://www.naiou.kiev.ua/files/antikoruptsia/2022/materialy_konf_081222.pdf
99. Кабінет Міністрів України. (2024). Юрій Драганчук: Вивчення досвіду європейських партнерів у митній сфері сприяє підготовці України до вступу в ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yurii-drahanchuk-vyvchennia-dosvidu-ievropeiskykh-partneriv-u-mytnii-sferi-spryaie-pidhotovtsi-ukrainy-do-vstupu-v-ies>.

100. Borshchuk, Y., & Dumiak, Y. (2020). REFORMATION OF CUSTOMS SERVICE OF UKRAINE TO ACHIEVE THE GOALS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT. *Three Seas Economic Journal*, 1(2), 1-6. <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2020-2-1>
101. Dmytro Zhuravlov, Ivan Lytvyn, Oleksandr Ilchenko, Ivan Yaromii, Yuliia Lepekha, *Ensuring Economic Security of Ukraine in the Sphere of Foreign Economic Activity*, *Journal of Security and Sustainability Issues* 10(2020), no. 1, 131-147, DOI 10.9770/jssi.2020.10.1 URL: <https://journals.lka.lt/journal/jssi/article/752/info>
102. Dorofeeva L. M., Korneva T. V. New challenges for reforming the customs service of Ukraine. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*. 2021. No. 65. P. 233–237. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.65.42>
103. Maksymenko, I., Chumak, O., & Akimov, A. (2023). EFFICIENCY OF THE CUSTOMS TAXATION SYSTEM AS A KEY COMPONENT OF UKRAINE'S FINANCIAL STABILITY IN THE CONTEXT OF WAR. *Baltic Journal of Economic Studies*, 9(3), 137-144. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2023-9-3-137-144>
104. Buhel Y. FISCAL FUNCTION OF CUSTOMS POLICY AS AN IMPORTANT COMPONENT OF ENSURING THE EFFICIENCY OF ITS MECHANISM FORMATION. *Market Infrastructure*. 2021. № 53. URL: <https://doi.org/10.32843/infrastruct53-21>
105. Development of Ukraine's Customs Policy in the Context of European Integration, 2023 URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/308>
106. Akimova, Liudmila Mykolayivna, Oleksandr Oleksiiovych Akimov, and Olha Oleksandrivna Liakhovich. "State regulation of foreign economic activity." *Науковий вісник Полісся* 1.4 (12) (2017): 98-103. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S2

[1REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=nvp_2017_4\(1\)_17](#)

107. Review on Status and Trends in Taxation of Foreign Economic Operations in Ukraine by N. Shevchenko, Shulga Ievgenii Viktorovych, 2019
URL:<http://intjsyseng.org/article/10.11648/j.ijefm.20200805.13>

АНОТАЦІЯ

Магістерської роботи

Тема _____ «Роль митної політики України в системі забезпечення захисту зовнішньоекономічних інтересів України» _____

Студент _____ Атаманчук Тимофій Миколайович _____
(*прізвище, ім'я та по-батькові*)

Рік навчання (2024) , факультет «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», 2 року навчання _____

Науковий керівник _____ Єфремов Дмитро Петрович _____
(*вчений ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали*)

Рецензент _____
(*вчений ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали*)

Захищена “ _____ ” _____ 20_ р.

Короткий зміст роботи:

У сучасних кризових геополітичних та економічних умовах посилення міжнародної конкуренції, а також війни в Україні, питання захисту національних економічних інтересів стає надзвичайно актуальним. Впровадження митної політики, як одного з інструментів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, відіграє важливу роль у формуванні та реалізації стратегічних завдань економічної безпеки. У роботі розглядаються теоретико-методологічні засади дослідження митної політики, аналізується стан зовнішньої торгівлі України, а також досліджується вплив митної політики на захист зовнішньоекономічних інтересів держави. Особлива увага приділяється оцінці ефективності заходів митної політики та її відповідності сучасним викликам і загрозам.

Ключові слова: митна політика, зовнішньоекономічні інтереси, зовнішня торгівля, Митна служба, економічна безпека.

Short summary:

In today's critical geopolitical and economic environment, increased international competition, as well as the war in Ukraine, the issue of protecting national economic interests is becoming extremely relevant. The implementation of customs policy as one of the instruments of state regulation of foreign economic activity plays an important role in the formation and implementation of strategic objectives of economic security. The article discusses the theoretical and methodological foundations of the study of customs policy, analyses the state of foreign trade of Ukraine, and examines the impact of customs policy on the protection of the state's foreign economic interests. Particular attention is paid to assessing the effectiveness of customs policy measures and its compliance with current challenges and threats.

Keywords: customs policy, foreign economic interests, foreign trade, Customs Service, economic security.